فصلنامه سیاست‌های مالی و اقتصادی
ویژه‌نامه کارنامه اقتصادی دولت
سال یکم، شماره ۲، تابستان ۱۳۹۲، صفحات ۱۸۲- ۱۴۳

واکاوی عملکرد خصوصی‌سازی در ایران

محمدرحیم احمدوند
معاون وزیر و رئیس‌کل سازمان خصوصی‌سازی
ahmadvand@ipo.ir

از سال ۱۹۷۹ به بعد خصوصی‌سازی به‌عنوان یکی از راه‌حل‌های کاهش حوزه دخالت دولت در اقتصاد و بهبود عملکرد شرکت‌های دولتی مورد توجه اغلب سیاستگذاران اقتصادی قرار گرفته است. در کشور ما نیز سیاست خصوصی‌سازی به‌صورت جدی با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ٤٤ قانون اساسی در سال ۱۳۸٤ و قانون اجرای سیاست‌های مذکور از سال ۱۳٦۸ آغاز و در سال ۱۳۸۷ پیگیری شد موضوعی که اغلب تحت عنوان انقلاب اقتصادی در کشور از آن تعبیر می‌شود. واضح است که اجرای مناسب سیاست یادشده مدیون تلاش بی‌وقفه و نستوه تمام دست‌اندرکاران سیاست خصوصی‌سازی در کشور از جمله سازمان خصوصی‌سازی بوده است. در این مقاله تلاش می‌شود برخی از تلاش‌های صورت‌گرفته توسط این سازمان در این راستا به تصویر کشیده شود. به این منظور، تلاش می‌شود تا به‌منظور درک سیر تاریخی موضوع ابتدا مبانی حقوقی اجرای سیاست خصوصی‌سازی در کشور به‌صورت اجمالی ارائه گردد. در بخش‌های دوم و سوم تلاش می‌شود اهداف و روش‌های خصوصی‌سازی و در بخش چهارم عملکرد برنامه خصوصی‌سازی در کشور در دوره ۱۳۷۰ تا ۱۳۹۲/۰٤/۱۸ ارائه گردد. در بخش پنجم، مشکلات و چالش‌های اجرای سیاست خصوصی‌سازی در کشور بیان می‌گردد و درنهایت احصاء برنامه‌های آتی سازمان خصوصی‌سازی از موضوعات مهم دیگری است که در بخش ششم مقاله به آنها پرداخته خواهد شد. به‌طور کلی، از سال ۱۳۸۰ تا تیرماه ۱۳۹۲ در مجموع حدود ۱٤۰ هزار میلیارد تومان از سهام شرکت‌های دولتی به تفکیک ۳۲ درصد سهام عدالت، ٤٦ درصد بخش غیردولتی و ۲۲ درصد سهام‌های عمومی غیردولتی واگذار شده است. از این رقم ٦۷ درصد از طریق بازار سرمایه (بورس - فرابورس) و ۳۳ درصد از طریق مزایده واگذار شده است. ۹٤ درصد کل واگذاری‌ها به‌صورت بلوکی و ٦ درصد به‌صورت تدریجی و ترجیحی انجام شده است. ٦۷ درصد ارزش واگذاری‌ها از شرکت‌های گروه ۲ و ۳۳ درصد از شرکت‌های گروه یک بوده است. در این سال‌ها در قوانین بودجه سنواتی حدود ۲۸/۵۰۰ میلیارد تومان درآمد پیش‌بینی شده است که از این رقم ۲۵/۰۰۰ هزار میلیارد تومان ۸٦ درصد تحقق یافته است.

طبقه‌بندی JEL: H83, D73, L33.
واژه‌های کلیدی: اصل ۴۴ قانون اساسی، خصوصی‌سازی، سهام عدالت، واگذاری شرکت‌ها.

* تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۲/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/٤/۱۹

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

۱. مقدمه

در سال‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی و بر اساس اصل ۴۴ قانون اساسی چهره اقتصاد کشور تا حدود زیادی دگرگون گشت و دخالت دولت در فعالیت‌های اقتصادی کشور افزایش یافت. بر اساس قانون حفاظت و توسعه صنایع ایران (مصوب ۱۳۵۸) تصدی بسیاری از واحدهای بزرگ اقتصادی به دولت محول گردید و بر تعداد صنایعی که تحت مالکیت دولت درآمدند به‌شدت افزوده شد. مالکیت دولتی نه‌تنها تمام شرکت‌های تولیدکننده کالاها و خدمات عمومی همچون آب، برق، گاز و مخابرات را در برگرفت بلکه راه‌آهن، هواپیمایی، کشتیرانی، صنایع بزرگ و متوسط، شبکه‌های پولی و مالی، انحصار واردات بسیاری از کالاها و حتی شبکه‌های توزیع خرده‌فروشی کالاها را نیز در اختیار خود قرار داد. در چنین شرایطی، کاهش تدریجی قدرت خرید درآمدهای نفتی و افزایش جمعیت کشور در کنار بروز نتایج عملکرد نامطلوب اقتصادی- مالی شرکت‌های دولتی و محدودیت‌های مالی دولت برای اداره و تصدی فعالیت‌ها ضرورت تغییر در شیوه مدیریت اقتصادی کشور را اجتناب‌ناپذیر ساخت.

پس از پایان جنگ تحمیلی و در راستای سیاست‌های آزادسازی اقتصادی، سیاست خصوصی‌سازی به‌عنوان یک سیاست مهم و با هدف ارتقاء سطح کارایی فعالیت‌های دولت در آغاز تدوین و تصویب برنامه‌های بازسازی اقتصادی، اجتماعی کشور در چارچوب برنامه‌های اول و دوم توسعه مورد توجه قرار گرفت. پس از آن برنامه خصوصی‌سازی بر اساس مفاد برنامه سوم توسعه پیگیری شد. از نکات برجسته قانون برنامه سوم توسعه پیش‌بینی ایجاد یک سازمان مستقل برای واگذاری سهام شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت (سازمان خصوصی‌سازی) بوده است. اصول واگذاری در برنامه چهارم همان اصول واگذاری در برنامه سوم توسعه بوده است و در این خصوص می‌توان برنامه چهارم توسعه را ادامه برنامه سوم توسعه دانست. بنابراین در طول اجرای برنامه چهارم توسعه تغییر و تحولات بسیار مهم و اساسی در برنامه خصوصی‌سازی کشور ایجاد گردید. عمده این تغییرات ابلاغیه مقام معظم رهبری پیرامون سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و تصویب و ابلاغ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی می‌باشد. برنامه خصوصی‌سازی در برخی مواد و تبصره‌های برنامه پنجم توسعه نیز پیگیری می‌شود. در این راستا، سازمان خصوصی‌سازی به‌عنوان تنها نهاد مجری برنامه

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

خصوصی‌سازی در کشور بر اساس وظایف محوله و در چارچوب قوانین و مقررات موجود اقدامات وسیع و گسترده‌ای را انجام داده است که در این مقاله به اهم این اقدامات اشاره خواهد شد.

برای ورود به بحث لازم است در ابتدا به‌صورت خلاصه مبانی حقوقی اجرای سیاست خصوصی‌سازی در کشور ارائه گردد. البته ذکر این نکته ضروری است که منظور از بررسی مبانی حقوقی موضوع، کنکاش فقهی – حقوقی در مفاهیم این سیاست یا بررسی چرایی و چگونگی اجرای آن از منظر حقوقی نیست؛ چراکه اصولاً هدف از نگارش این مقاله پرداختن به این مفاهیم نبوده است. به‌علاوه، بسیاری از مستندات موجود مشحون از این مطالب است، بنابراین چیزی که در این بخش مود توجه قرار می‌گیرد و کمک شایانی به درک موضوع از منظر تاریخی خواهد کرد بررسی مبانی حقوقی موضوع از نگاه تاریخی خواهد بود.

۲. مبانی حقوقی اجرای سیاست خصوصی‌سازی

همانطور که اشاره شد منظور از بررسی مبانی حقوقی سیاست خصوصی‌سازی بررسی سیر تاریخی این سیاست در کشور است. این مهم را می‌بایست در قوانین توسعه، سند چشم‌انداز، ابلاغیه مقام معظم رهبری پیرامون اصل ۴۴ قانون اساسی و قانون اجرای سیاست‌های یاد شده و قوانین بودجه سنواتی جستجو نمود. جدول (۱) مبانی حقوقی سیاست خصوصی‌سازی در کشور را به اختصار نشان می‌دهد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۱. مبانی حقوقی سیاست خصوصی‌سازی در کشور

عنوان	احکام مرتبط با واگذاری‌ها	نکات قابل توجه مرتبط با واگذاری‌ها
قوانین برنامه اول توسعه (۱۳۷۲-۱۳۶۸)	تبصره ۳۲ ماده واحده قانون و مصوبات هیأت وزیران	واگذاری‌ها بر اساس تبصره یاد شده و مصوبات هیأت وزیران صورت گرفته است.
قوانین برنامه دوم توسعه (۱۳۷۸-۱۳۷۴)	تبصره ۴۱ ماده واحده قانون یاد شده و قانون نحوه واگذاری سهام دولتی و متعلق به دولت به ایثارگران و کارگران	واگذاری‌ها بر اساس تبصره یاد شده و قانون مذکور صورت پذیرفت.
قانون برنامه سوم توسعه (۱۳۸۳-۱۳۷۹)	فصل سوم: مواد ۲۷-۹	- تبیین اهداف و الزامات واگذاری‌ها - تبیین دامنه شمول واگذاری‌ها - شناسایی هیأت واگذاری به‌عنوان مقام سیاستگذار در واگذاری‌ها - تأسیس سازمان خصوصی‌سازی به‌عنوان نهاد مجری در واگذاری‌ها - شناسایی هیأت داوری و بیمه مسئولیت مجریان امر واگذاری
قانون برنامه چهارم توسعه (۱۳۸۹-۱۳۸۴)	مواد ۶ الی ۹ و مواد ۱۶، ۲۱، ۲۸، ۱۰۲، ۱۳۶، ۱۴۵، ۱۴۸و ۱۶۰	- معرفی روش‌های جدیدی از واگذاری‌ها همچون مقررات‌زدایی، واگذاری‌های مدیریت، تجزیه، انحلال و ادغام شرکت‌ها در کنار روش واگذاری مالکیت شرکت‌ها - مجاز دانستن واگذاری برخی از مصادیق اصل ۴۴ همچون بیمه‌های تجاری - ارائه راهکار و چارچوب جهت ساماندهی شرکت‌ها - تهیه دستورالعمل تخفیف و نحوه انتقال سهام عدالت
قانون برنامه پنجم توسعه (۱۳۹۵-۱۳۹۰)	مواد ۶۱، ۷۴، ۱۰۰، ۱۰۵، ۱۹۴ و ۲۲۴	- الزام دولت به پیش‌بینی شرایط پیشگیری از ایجاد تمرکز، اعمال بروز قدرت و انحصار - الزام به گزارش مستمر وزیر امور اقتصادی و دارایی در خصوص انطباق سرمایه‌گذاری شرکت‌های دولتی پیوست (۳) قانون بودجه سنواتی به کمیسیون‌های برنامه و بودجه و محاسبات و اقتصادی
سند چشم‌انداز ۲۰ ساله کشور	-	- ایجاد شرایط رقابتی در بازارهای داخلی و خارجی - رشد بهره‌وری عوامل تولید - توجه به ظرفیت‌های بخش‌های خصوصی و تعاونی - گسترش مالکیت
ابلاغیه سیاست‌های کلی اصل ۴۴	بندهای "الف"، "ج"، "د" و "ه"	- ارتقاء کارایی بنگاه‌های اقتصادی - کاستن از بار مالی دولت - افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی - افزایش سهم بخش‌های خصوصی و تعاونی

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

ادامه جدول ۱.

قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی	مواد ۴۲-۱ و مواد ۹۲-۸۵		- ایجاد فضا و بستر لازم برای حضور بخش خصوصی - ایجاد فضای شفاف و رقابتی - ایجاد فضای کسب‌وکار مناسب - توانمندسازی بخش خصوصی - واگذاری تصدی‌های دولتی به بخش خصوصی
قوانین بودجه سنواتی	قانون بودجه سال ۱۳۸۹	جزء ص بند ۳ جزء ط بند ۷ جزء (الف-۳) بند ۸ جزء ج بند ۸ جزء د بند ۸	رد دیون دولت به بانک‌ها رد دیون دولت به بنیاد شهید رد دیون دولت به پیمانکاران رد دیون دولت به سازمان‌ها و نهادهای بستانکار - فروش شرکت‌های گروه ۱ و ۲ و واریز منابع حاصل از آن به حساب خزانه (درآمد عمومی)
	قانون بودجه سال ۱۳۹۰	بند ۳۱ بندهای ۳۳ و ۳۵ بند ۳۶ بندهای ۴۵-۴۰، ماده ۷۱ و ماده ۸۲	رد دیون دولت به بانک‌ها رد دیون دولت به پیمانکاران تهاتر دیون دولت با طلب آن الزامات، چارچوب و نظارت بر واگذاری‌ها
	قانون بودجه سال ۱۳۹۱	بند ۸-۷	تهاتر بدهی‌های وزارتخانه‌های نفت، نیرو، راه و شهرسازی و صنعت، معدن و تجارت به اشخاص حقیقی و حقوقی طلبکار
		بند ۲۴	فروش سهام و دارایی‌ها و واریز منابع حاصله به خزانه و یا واگذاری آنها به دستگاه‌های طلبکار
	قانون بودجه سال ۱۳۹۲	بند ۲۷	فروش سهام و دارایی‌ها و واریز منابع حاصله به ردیف درآمدی ۳۱۰۵۰۲ به‌منظور مصرف در موارد مندرج در جدول (۱۹)
مصوبات شورای عالی اصل ۴۴ قانون اساسی	شورای مذکور به‌موجب مواد ۴۱ و ۴۲ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی تشکیل شده است.		تصمیمات این شورا در چارچوب بندهای زیر اتخاذ می‌شود: - نظارت بر فرایند اجراء قوانین و مقررات مرتبط با سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی - سازماندهی فعالیتهای فرهنگی- تبلیغاتی برای اجراء سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی - تصویب برخی آیین‌نامه‌ها، دستورالعمل‌ها، نظام‌نامه‌ها و شاخص‌های اجرایی برای تحقق اهداف واگذاری‌ها - ایجاد هماهنگی بین دستگاه‌های اجرایی در اجراء سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
مصوبات هیأت واگذاری	هیأت مذکور به موجب مواد ۱۳ و ۱۴ قانون برنامه سوم توسعه و مواد (۳۸) تا (۴۰) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی تشکیل شده؛ و تا کنون بیش از ۲۶۰ جلسه تشکیل داده است.		تصمیمات این هیأت در چارچوب بندهای زیر اتخاذ می‌شود: - هماهنگی در اجرای قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی - اجراء برنامه‌ها و خط‌مشی‌های کلی واگذاری و تعیین تکلیف بنگاه‌های مشمول واگذاری - تهیه و تصویب فهرست هر یک از موارد قابل واگذاری - تصویب برخی آیین‌نامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و دستورالعمل‌ها

مأخذ: نتایج تحقیق.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

همانطور که در جدول (۱) نیز مشاهده می‌شود، اجرای سیاست خصوصی‌سازی از سال ۱۳۶۸ تاکنون به اشکال مختلف در مجموعه قوانین و مقررات کشور مطرح می‌باشد. در یک نگاه کلی، می‌توان دوره (۱۳۹۲-۱۳۶۸) را از منظر مبانی حقوقی اجرای سیاست واگذاری سهام شرکت‌های دولتی به دو مقطع زمانی دوره پیش از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و دوره پس از ابلاغ سیاست‌های مذکور تقسیم‌بندی نمود. دلیل این تقسیم‌بندی، آثار و تبعات مثبت و بسترسازی مناسبی است که پس از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی برای فرایند واگذاری سهام شرکت‌های دولتی فراهم شده است. تا پیش از این، اگرچه می‌توان در قوانین و مقررات موجود در کشور همواره جایگاهی برای پیگیری واگذاری‌ها پیدا نمود، اما این جایگاه از شرایط لازم و کافی برای تسریع واگذاری‌ها برخوردار نبوده است؛ اما با ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در سال ۱۳۸۴ و قانون اجرای سیاست‌های یاد شده در سال ۱۳۸۷ و متعاقب آن تهیه و تصویب دستورالعمل‌ها و ضوابط اجرایی این قانون می‌توان گفت شرایط لازم و بستر مناسب برای واگذاری‌ها فراهم گردید. روند واگذاری‌ها در جدول (۲) به‌خوبی این موضوع را تأیید می‌کند.

۳. اهداف خصوصی‌سازی در کشور

به‌طور کلی، اهداف خصوصی‌سازی با توجه به ویژگی‌های خاص هر کشور تعریف می‌گردند، بنابراین این اهداف در یک کشور نسبت به کشوری دیگر تا حدودی متفاوت می‌باشند. از جمله مهم‌ترین اهداف خصوصی‌سازی که در بسیاری از کشورها دنبال شده است می‌توان به افزایش درآمد دولت، ارتقاء کارایی اقتصادی، کاهش دخالت دولت در اقتصاد، گسترش پایه‌های مالکیت سهام، فراهم آوردن شرایط مناسب برای شکل‌گیری رقابت و مدیریت بنگاه‌های دولتی بر اساس نظم بازار اشاره نمود. علاوه بر اهداف فوق، در کشور ما اهداف خصوصی‌سازی بیشتر همان اهداف مطرح شده در سیاست‌های ابلاغی مقام معظم رهبری می‌باشد. این اهداف شامل شتاب بخشیدن به رشد اقتصاد ملی، گسترش مالکیت در سطح عمومی مردم به‌منظور تأمین عدالت اجتماعی، ارتقاء کارایی بنگاه‌های اقتصادی و بهره‌وری منابع مادی و انسانی و فناوری، افزایش رقابت‌پذیری در اقتصاد ملی، افزایش سهم بخش‌های

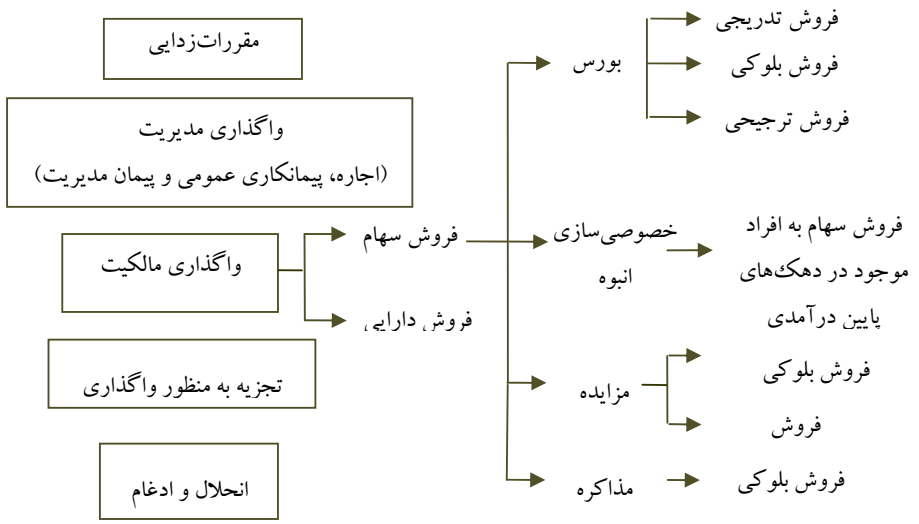
[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

خصوصی و تعاون در اقتصاد ملی، افزایش سطح عمومی اشتغال و تشویق اقشار مردم به پس‌انداز و سرمایه‌گذاری و بهبود درآمد خانوارها می‌باشد. در کنار اهداف مذکور، خصوصی‌سازی می‌تواند منجر به توانمندسازی بخش‌های خصوصی و تعاونی در اقتصاد کشور و حمایت از آنان جهت رقابت در بازارهای بین‌المللی گردد. علاوه بر این موارد آماده‌سازی بنگاه‌های داخلی جهت مواجهه هوشمندانه با قواعد تجارت جهانی و همچنین توسعه و ارتقاء استانداردهای ملی و انطباق نظام‌های ارزیابی کیفیت با استانداردهای بین‌المللی می‌تواند از دیگر نتایج مهم خصوصی‌سازی عنوان گردد.

٤. روش‌های خصوصی‌سازی در کشور

بر اساس ماده (۱۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و آیین‌نامه اجرایی روش‌های واگذاری موضوع این ماده هیأت واگذاری مجاز است حسب شرایط متناسب با مفاد این ماده از تمام روش‌های ممکن برای واگذاری بنگاه‌ها و مالکیت (اجاره به شرط تملیک، فروش تمام یا بخشی از سهام و واگذاری اموال) و واگذاری مدیریت (اجاره، پیمانکاری عمومی و پیمان مدیریت)، تجزیه، واگذاری، انحلال و ادغام شرکت‌ها حسب مورد استفاده نماید، اما در حال حاضر واگذاری شرکت‌ها در کشور عمدتاً به‌صورت واگذاری مالکیت از طریق فروش کل سهام یا بخشی از سهام شرکت‌های دولتی و وابسته به دولت به بخش‌های غیردولتی از روش‌های بورس، فرابورس، مزایده و مذاکره و به یکی از سه طریق تدریجی، بلوکی و ترجیحی انجام می‌شود. نمودار (۱) به‌صورت خلاصه روش‌های واگذاری سهام در کشور را ترسیم کرده است.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

نمودار ۱. روش‌های واگذاری

۵. عملکرد برنامه خصوصی‌سازی در کشور

در واقع، ابلاغیه مقام معظم رهبری پیرامون سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در سال ۱۳۸۴ و تصویب قانون اجرای سیاست‌های مذکور در سال ۱۳۸۷ باعث شد تا خصوصی‌سازی که پیش از این به‌صورت غیرمنسجم و ناهماهنگ توسط بسیاری از دستگاه‌ها صورت می‌پذیرفت به‌صورت فرایندی منسجم و یکپارچه با چارچوب و اهداف تعیین شده و با محوریت یک نهاد مشخص (سازمان خصوصی‌سازی) در دستورکار دولت قرار گیرد. سازمان خصوصی‌سازی به‌عنوان تنها مجری این برنامه با اهداف کاستن از بار مالی و مدیریتی دولت در تصدی فعالیت‌های اقتصادی، گسترش مالکیت در سطح عموم مردم به منظور تأمین عدالت اجتماعی و ارتقاء کارایی بنگاه‌های اقتصادی برنامه‌هایی را ترسیم و به عرصه عمل گذارد و موجب شد تا خصوصی‌سازی به‌ویژه در سال‌های پس از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی با سیری فزاینده و عملکردی درخور توجه به پیش رود. مقایسه عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در سال‌های پیش و پس از ابلاغ سیاست‌های یاد شده بیانگر این واقعیت است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

۵-۱. عملکرد سازمان خصوصی‌سازی در راستای واگذاری‌ها

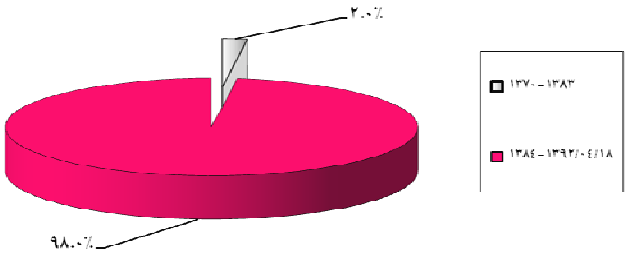
جدول و نمودار (۲) عملکرد واگذاری سهام شرکت‌های مشمول واگذاری طی سال‌های (۱۳۹۲-۱۳۷۰) را نشان می‌دهد. همانطور که آمار و اطلاعات مندرج در این جدول و نمودار نشان می‌دهند طی دوره مورد بررسی در مجموع مبلغ ۱/۴۱۲/۲۲۵ میلیارد ریال از سهام شرکت‌های دولتی به بخش غیردولتی واگذار شده است. دوره مورد بررسی به دو مقطع پیش از سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و پس از آن قابل تقسیم می‌باشد. در مجموع، مبلغ ۲۸/۴۶۹ میلیارد ریال معادل ۲ درصد از واگذاری‌ها مربوط به پیش از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ و مبلغ ۱/۳۸۳/۷۵۶ میلیارد ریال معادل ۹۸ درصد مربوط به پس از ابلاغ این سیاست‌ها است. مقایسه ارزش واگذاری‌ها در دوره‌های پیش و پس از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی نشان‌دهنده رشد ۴/۹۰۱ درصدی است. دلیل عمده این رشد چشمگیر و فزاینده فراهم شدن بستر حذف قوانین و مقررات زائد و دست و پاگیر، گسترش دامنه خصوصی‌سازی و واگذاری‌ها از طریق ورود شرکت‌های اصل ۴۴ قانون اساسی به شرکت‌های مشمول واگذاری، یکپارچگی، شفافیت و تبیین الزامات واگذاری از طریق ابلاغ سیاست‌های اصل ۴۴ قانون‌اساسی و تدوین قانون مربوطه می‌باشد.

جدول ۲. ارزش مقایسه‌ای واگذاری سهام پیش و پس از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی

(میلیارد ریال)

عنوان	پیش از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (۱۳۸۳-۱۳۷۰)	پس از ابلاغ سیاست‌های کلی اصل ۴۴ (۱۳۹۲/۴/۱۸ -۱۳۸۴)	جمع کل
ارزش سهام واگذار شده	۲۸/۴۶۹	۱/۳۸۳/۷۵۶	۱/۴۱۲/۲۲۵

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

نمودار ۲. سهم ارزش واگذاری شرکت‌های دولتی طی دوره‌های (۱۳۸۳-۱۳۷۰) و (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴)

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول و نمودار (۳) عملکرد واگذاری‌ها طی سال‌های[1] (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۰) را به تفکیک خریداران (ارزش سهام واگذار شده به بخش غیردولتی، ارزش سهام واگذار شده به نهادهای عمومی غیردولتی بابت رد دیون دولت و ارزش سهام واگذار شده بابت طرح توزیع سهام عدالت) را نشان می‌دهد. در خصوص ارزش واگذاری‌ها بابت طرح توزیع سهام عدالت نیز لازم به ذکر است از آنجا که این طرح در راستای توسعه و گسترش مالکیت عمومی و به‌منظور تأمین عدالت اجتماعی و فقرزدایی، در سال ۱۳۸۵ و بر اساس آیین‌نامه اجرایی طرح توزیع سهام عدالت آغاز گردید، بنابراین عملکرد مربوط به این طرح در دوره مذکور قابل بررسی جداگانه است که در بخش‌های آتی به آن پرداخته می‌شود.

جدول ۳. عملکرد مقایسه‌ای ارزش واگذاری‌ها طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۰)

(میلیارد ریال)

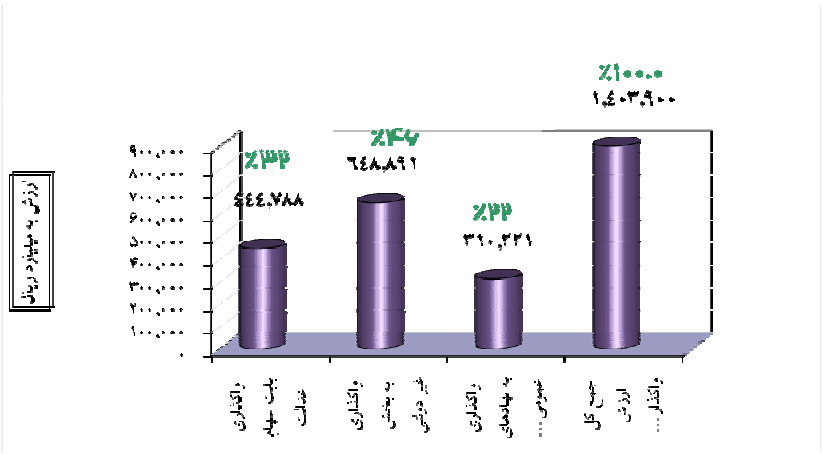
عنوان	نوع واگذاری	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	جمع کل
ارزش موارد واگذاری	واگذاری به بخش غیردولتی	۲۰۷	۳/۴۴۱	۹/۸۲۶	۶/۴۹۲	۷۶۴	۳/۶۵۵	۴۵/۰۱۸	۴۱/۰۱۶	۱۱۹۹۳۲	۵۵/۴۳۶	۴۲/۰۴۲	۲۲/۰۴۴	۲۱/۸۵۶	۳۷۱/۸۱۹
	افراد حقیقی و حقوقی خصوصی														
	پیمانکاران، مشاوران و بابت رد دیون دولت											۲۵/۳۶۵	۶۰/۳۳۴	۳۷/۲۸۱	۱۲۲/۸۸۰
	بانک‌ها، بابت رد دیون دولت											۱۴۰/۹۵۰	۱۳/۳۴۲		۱۵۴/۲۹۲
	جمع	۲۰۷	۳/۴۴۱	۹/۸۲۶	۶/۴۹۲	۷۶۴	۳/۶۵۵	۴۵/۰۱۸	۴۱/۰۱۶	۱۱۹۹۳۲	۵۵/۴۳۶	۲۰۸/۳۵۷	۹۵/۶۲۰	۵۹/۱۳۷	۶۴۸/۱۹۱
	واگذاری به نهادهای عمومی غیردولتی، بابت رد دیون دولت		۱۷۴	۴				۲۷/۴۲۸	۳۱/۲۴۰	۵۹/۱۴۰		۲۶/۳۰۰	۱۵۶/۸۶۴	۹/۰۱۷	۳۱۰/۲۲۱
	واگذاری بابت سهام عدالت						۲۱/۷۳۵	۱۷۷/۴۳۷		۱۰۲/۹۳۶				۱۴۲/۶۸۰	۴۴۴/۷۸۸
	جمع کل	۲۰۷	۳/۶۱۵	۹/۸۳۰	۶/۴۹۲	۷۶۴	۲۵/۳۹۰	۲۴۹/۹۳۷	۷۲/۲۵۶	۲۸۱/۹۹۸	۵۵/۴۳۶	۲۳۴/۶۵۷	۲۵۲/۴۸۴	۲۱۰/۸۳۴	۱/۴۰۳/۹۰۰

* تفاوت میان جمع کل واگذاری‌ها در این جدول با عدد متناظر آن در جدول (۲) ناشی از واگذاری‌های صورت‌گرفته طی سال‌های (۱۳۷۹-۱۳۷۰) می‌باشد که در این جدول لحاظ نشده است.

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

۱. با توجه به اینکه عملاً فعالیت سازمان خصوصی‌سازی از سال ۱۳۸۰ در راستای قانون برنامه سوم توسعه آغاز شده است عملکرد خصوصی‌سازی از نظر ارزش واگذاری‌ها از این سال قابل ارائه می‌باشد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

نمودار ۳. ارزش واگذاری‌ها طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴) به تفکیک نوع واگذاری

باتوجه به آمار و اطلاعات مندرج در جدول و نمودار (۳) حدود ۴۶ درصد از ارزش واگذاری‌ها طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴) به بخش غیردولتی واگذار شده است. باتوجه به اختصاص ۳۲ درصد واگذاری‌ها به سهام عدالت که باعث سهامدار شدن حدود ۴۵ میلیون نفر از جمعیت کشور شده است می‌توان گفت در مجموع حدود ۷۸ درصد واگذاری‌ها به بخش غیردولتی انجام شده است.

در جدول (۵) نیز ترکیب خریداران سهام شرکت‌های دولتی به تفکیک سهام عدالت، افراد حقیقی و حقوقی بخش خصوصی، پیمانکاران، مشاوران، بانک‌ها و واگذاری به نهادهای عمومی غیردولتی بابت رد دیون دولت به تفکیک مشخص گردیده است. اطلاعات مندرج در جدول (۵) به صورتی دیگر و شاید دقیق‌تر حجم واگذاری‌ها را به تفکیک خریداران سهام نشان می‌دهد.

نکته قابل توجه این است که بجز سهام تخصیص‌یافته بابت سهام عدالت که در بازار و به‌صورت رقابتی عرضه نمی‌شود و به‌صورت مستقیم در اختیار پرتفوی سهام عدالت قرار می‌گیرد تمام واگذاری‌ها مطابق قانون ابتدا به‌صورت رقابتی عرضه می‌شوند و بخش خصوصی در صورت دارا بودن توان مالی و مدیریتی می‌تواند تمام این عرضه‌ها را جذب نماید. در این صورت منابع حاصل از این بخش از واگذاری‌ها بابت تسویه دیون دولت پرداخت می‌گردد و طلبکاران نیز رضایت بیشتری خواهند داشت، اما چنانچه شرکت‌های اختصاص یافته بابت رد دیون پس از چند بار عرضه رقابتی به فروش نرسند بر اساس قانون و مصوبه هیأت واگذاری می‌توان سهام شرکت‌های مذکور را

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

به‌صورت مستقیم به طلبکاران بابت تسویه دیون انتقال داد. بنابراین اطلاعات مندرج در جدول (۴) نشان می‌دهد که به‌طور کلی بخش غیردولتی چه سهمی از واگذاری‌ها را جذب نموده چه بخشی از واگذاری‌ها بابت رد دیون به‌طور مستقیم انتقال داده شده و چه بخشی در حال عملیات اجرایی است.

جدول ۴. ترکیب خریداران سهام شرکت های دولتی

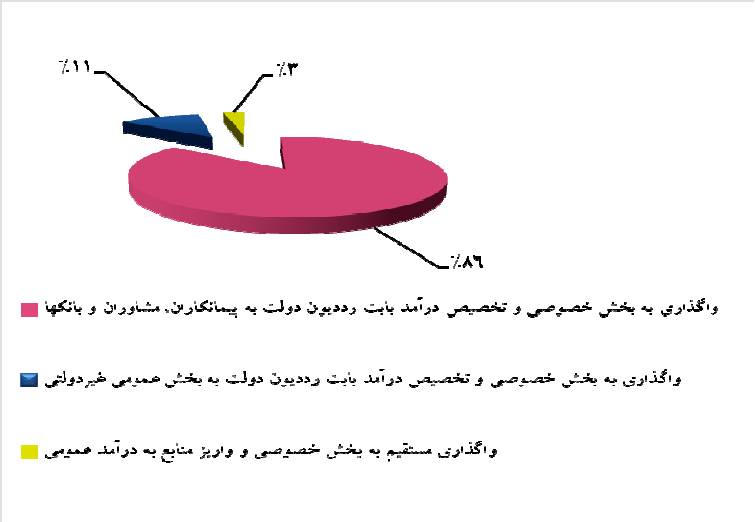
(میلیارد ریال)

عنوان	جمع	مبلغ	شرح
سهام عدالت	۴۴۴/۷۸۸	۴۴۴/۷۸۸	واگذاری به مشمولین طرح سهام عدالت
واگذاری به افراد حقیقی و حقوقی بخش خصوصی	۳۷۱/۷۱۹	۳۷۱/۷۱۹	واگذاری به افراد حقیقی و حقوقی خصوصی
واگذاری به پیمانکاران، مشاوران و بانک ها	۲۷۷/۱۷۲	۴۹/۱۰۲	واگذاری به بخش خصوصی و تخصیص منابع حاصل بابت رد دیون
		۳۴/۱۱۲	انتقال اصل سهام بابت رد دیون
		۱۹۳/۹۵۸	در حال آماده سازی جهت انتقال منابع حاصل یا اصل سهام بابت رد دیون
واگذاری به نهادهای عمومی غیردولتی بابت رد دیون	۳۱۰/۲۲۱	۱۲/۱۵۹	واگذاری به بخش خصوصی و تخصیص منابع حاصل بابت رد دیون
		۱۵۵/۴۱۵	انتقال اصل سهام بابت رد دیون
		۱۴۲/۶۴۷	در حال آماده سازی جهت انتقال منابع حاصل یا اصل سهام بابت رد دیون
جمع کل	۱/۴۰۳/۹۰۰	۱/۴۰۳/۹۰۰	

*اطلاعات مندرج در جدول نشان می‌دهد که بخشی از ۲۲ درصد واگذاری‌های انجام یافته به نهادهای عمومی غیردولتی بابت رددیون نیز به بخش خصوصی واگذار شده است.

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

نمودار ۴. ترکیب تخصیص منابع حاصل از واگذاری سهام شرکت‌های دولتی به افراد حقیقی و حقوقی بخش خصوصی

با توجه به جدول و نمودار (۴) مشخص می گردد علاوه بر واگذاری مستقیم سهام شرکت‌های دولتی به خریداران بخش خصوصی بخشی از رد دیون دولت به پیمانکاران، مشاوران، بانک‌ها و نهادهای عمومی غیردولتی نیز از طریق فروش سهام به بخش خصوصی و تخصیص منابع ناشی از آن به افراد و نهادهای مذکور صورت گرفته است.

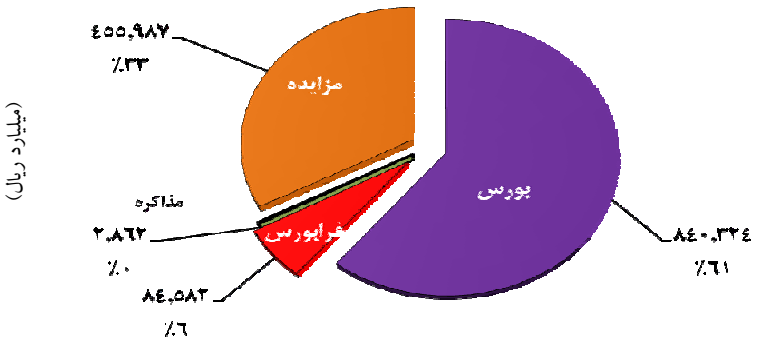
یکی دیگر از نکات بسیار مهم که می‌بایست مورد توجه قرار گیرد روش واگذاری سهام شرکت‌های دولتی در فرایند خصوصی‌سازی طی دوره مورد بررسی می‌باشد. جدول و نمودار (۵) حجم واگذاری‌ها را به تفکیک روش واگذاری نشان می‌دهند.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۵. آمار واگذاری سهام به تفکیک روش واگذاری (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴)

روش واگذاری سهام		۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	جمع کل
بورس	ارزش فروش به میلیارد ریال	۴۵۳	۲۴/۷۸۸	۱۶۲/۳۹۹	۵۲/۲۲۲	۲۵۰/۱۱۷	۱۷/۶۲۷	۱۱۰/۲۷۴	۳۶/۳۱۳	۱۸۵/۱۳۱	
	درصد از کل واگذاری‌ها	۰/۰	۱/۷	۱۱/۴	۳/۷	۲۰/۴	۱/۳	۷/۷	۲/۶	۱۳/۰	۶۰/۸۳
فرابورس	ارزش فروش به میلیارد ریال					۳۱۱	۹/۹۲۳	۲۸/۱۸۳	۳۲/۳۰۰	۱۳/۸۶۶	۸۴/۸۵۲
	درصد از کل واگذاری‌ها					۰/۰۲	۰/۷	۲/۰	۲/۳	۱/۰	۶/۱۱
مذاکره	ارزش فروش به میلیارد ریال					۲/۵۰۲	۲۱۹	۱۴۱	۰	۰	۲/۸۶۲
	درصد از کل واگذاری‌ها					۰/۲	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۰	۰/۲۱
مزایده	ارزش فروش به میلیارد ریال	۳۱۱	۶۰۲	۸۷/۵۳۸	۲۰/۰۳۴	۲۹/۰۶۷	۲۶/۶۶۷	۹۶/۰۵۹	۱۸۳/۸۷۱	۱۱/۸۳۷	۴۵۵/۹۸۷
	درصد از کل واگذاری‌ها	۰/۰	۰/۰	۶/۱	۱/۴	۲/۰	۱/۹	۶/۷	۱۲/۹	۰/۸	۳۲/۹۵
ارزش فروش به میلیارد ریال		۷۶۴	۲۵/۳۹۰	۲۴۹/۹۳۷	۷۲/۲۵۶	۲۸۱/۹۹۸	۵۵/۴۳۶	۲۳۴/۶۵۷	۲۵۲/۴۸۴	۲۱۰/۸۳۴	۱/۳۸۳/۷۵۶
درصد از کل واگذاری‌ها		۰/۱	۱/۸	۱۷/۱	۵/۲	۲۰/۴	۴	۱۷	۱۷/۲	۱۵/۲	۱۰۰/۰

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

نمودار ۵. ارزش سهام واگذار شده طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴) به تفکیک روش واگذاری

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

اطلاعات مندرج در جدول و نمودار (۵) حاکی از آن است که حدود ۶۷ درصد از ارزش واگذاری‌ها طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴) به روش بورس یا فرابورس انجام شده است که نشان‌دهنده انجام اقدامات گسترده جهت واگذاری شرکت‌های دولتی در شرایط رقابتی می‌باشد. بدیهی است واگذاری شرکت‌های مذکور از طریق بازار سرمایه از یک سو منجر به توسعه این بازار شده و از سوی دیگر باعث گسترش فرهنگ سهامداری میان آحاد جامعه می‌گردد. علاوه بر این، باعث خواهد شد که منافع حاصل از خصوصی‌سازی شرکت‌های دولتی میان بخش وسیع‌تری از جامعه توزیع شود. مهمتر از تمام این نکات فضای شفاف و رقابتی و امکان حضور تمام فعالان اقتصادی در این واگذاری‌ها می‌باشد.

از سوی دیگر، سهم بالای واگذاری‌ها از طریق بازار سرمایه نشان‌دهنده این موضوع است که سازمان خصوصی‌سازی نقشی در تعیین اینکه چه اشخاص یا نهادهایی اقدام به خرید سهام شرکت‌های مشمول واگذاری نمایند ندارد. بدیهی است به محض پذیرش یک شرکت در بازار بورس یا فرابورس واگذاری سهام آن شرکت تابع قوانین و مقررات حاکم بر بازارهای مزبور شده و سازمان خصوصی‌سازی نقشی در تعیین خریدار سهام شرکت‌های مزبور (اعم از اشخاص خصوصی یا شرکت‌های وابسته به نهادهای عمومی غیردولتی) ندارد.

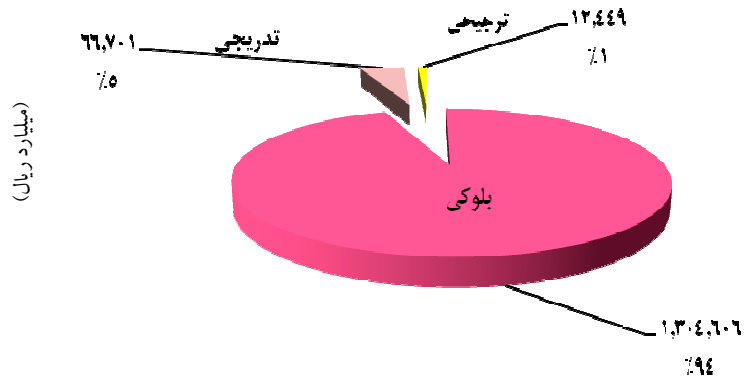
همانطور که جدول و نمودار (۶) نشان می‌دهد از ۱/۳۸۳/۷۵۶ میلیارد ریال سهام واگذار شده طی بازه زمانی مورد بررسی ۹۴/۳ درصد واگذاری‌ها به‌صورت بلوکی انجام پذیرفته است ۴/۸ درصد از واگذاری‌ها به‌صورت عرضه‌های تدریجی و روزانه در بازار سرمایه و ۰/۹ درصد به‌صورت سهام ترجیحی بوده است.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۶. آمار واگذاری سهام به تفکیک نوع واگذاری (۱۳۹۲/۰۴/۱۸ – ۱۳۸۴)

واگذاری به تفکیک حجم واگذاری سهام		۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	جمع کل
بلوکی	ارزش فروش به میلیاردریال	۴۲۶	۳۳/۰۰۵	۲۴۳/۱۹۲	۶۱/۶۸۳	۲۷۵/۲۵۶	۵۱/۱۰۰	۲۳۳/۳۳۸	۲۲۹/۶۰۵	۱۷۷/۱۰۰	۱/۳۰۴/۶۰۶
	درصد از کل واگذاری‌ها	۰	۱/۷	۱۷/۶	۴/۵	۱۹/۹	۳/۷	۱۶/۹	۱۶/۶	۱۳/۵	۹۴/۳
تدریجی	ارزش فروش به میلیاردریال	۳۸	۲/۳۵۰	۴/۵۶۸	۶/۵۱۱	۳/۸۵۹	۲/۵۴۴	۱/۲۶۸	۲۱/۵۸۹	۳۳/۶۹۳	۶۶/۷۰۱
	درصد از کل واگذاری‌ها	۰	۰/۲	۰/۳	۰/۵	۰/۳	۰/۲	۰/۱	۱/۶	۱/۷	۴/۸
ترجیحی	ارزش فروش به میلیاردریال	۲۰	۳۴	۲/۱۷۷	۴/۰۶۲	۲/۸۸۳	۱/۷۹۱	۱۵۰	۱/۲۸۹	۴۱	۱۲/۴۴۹
	درصد از کل واگذاری‌ها	۰	۰	۰/۲	۰/۳	۰/۲	۰/۱	۰	۰/۱	۰	۰/۹
ارزش فروش به میلیارد ریال		۷۶۴	۲۵/۳۹۰	۲۴۹/۹۲۷	۷۲/۲۵۶	۲۸۱/۹۹۸	۵۵/۴۴۶	۲۳۴/۶۵۷	۲۵۲/۴۸۴	۲۱۰/۱۳۴	۱/۳۸۳/۷۵۶
درصد از کل واگذاری‌ها		۰/۱	۱/۸	۱۷/۱	۵/۲	۲۰/۴	۴	۱۷	۱۷/۲	۱۵/۲	۱۰۰

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

نمودار ۶. ارزش سهام واگذار شده طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴) به تفکیک نوع واگذاری

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

ابلاغ بند "ج" سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در نیمه نخست سال ۱۳۸۵ نقطه تحولی در فرایند خصوصی‌سازی می‌باشد. بر اساس این ابلاغیه ۸۰ درصد از ارزش مجموع سهام بنگاه‌های دولتی از هر فعالیت مشمول مفاد صدر اصل ۴۴ قانون اساسی که تا آن تاریخ ۱۰۰ درصد دولتی بوده و قابلیت واگذاری نداشته‌اند (با رعایت برخی از استثناءها) قابلیت واگذاری یافتند شرکت‌های بزرگی از جمله صنایع پالایش و پخش، مخابرات، معادن و صنایع مادر و غیره.

همچنین، ماده (۲) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی شرکت‌های قابل واگذاری را طبقه‌بندی نموده است. بر این اساس، گروه یک این ماده شرکت‌هایی می‌باشند که تا قبل از ابلاغ بند "ج" سیاست‌ها بر اساس قانون برنامه‌های سوم و چهارم توسعه قابلیت واگذاری داشته‌اند و بر اساس قانون یاد شده می‌بایست تا پایان برنامه چهارم توسعه به‌طور کامل واگذار گردند (شرکت‌های خارج از صدر اصل ۴۴ قانون اساسی) و گروه دو این ماده اشاره به شرکت‌هایی دارد که با توجه به ابلاغ بند "ج" سیاست‌ها مجوز واگذاری یافته‌اند (شرکت‌های صدر اصل "۴۴" قانون اساسی) که آنها نیز بر اساس قانون مزبور می‌بایست تا پایان سال ۱۳۹۳ واگذار گردند.

بر اساس این تفکیک از ۱/۳۸۳/۷۵۶ میلیارد ریال سهام واگذار شده طی دوره (۱۳۹۲-۱۳۸۴) ۶۷/۱ درصد واگذاری‌ها مربوط به واگذاری شرکت‌ها و بنگاه‌های متعلق به گروه دو قانون بوده است و ۳۲/۹ درصد دیگر مربوط به شرکت‌ها و بنگاه‌های گروه یک ماده (۲) قانون بوده است. جدول و نمودار (۷) بیانگر این امر است.

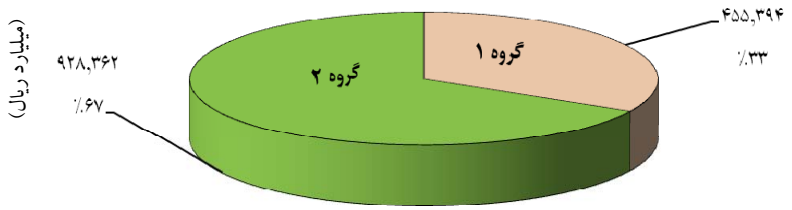
لازم به ذکر است علیرغم تعداد زیاد شرکت‌های گروه یک ارزش سهام و دارایی‌های این شرکت‌ها بسیار کمتر از شرکت‌های گروه دو می‌باشد، بنابراین مقایسه واگذاری‌ها از لحاظ تعداد شرکت‌های گروه‌های یک و دو مقایسه چندان مناسبی نمی‌باشد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۷. آمار واگذاری سهام به تفکیک طبقه‌بندی قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ (۱۳۹۲/۰۴/۱۸ – ۱۳۸۴)

شمول اصل ۴۴		۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	جمع کل
گروه ۱ ماده ۲ قانون	ارزش فروش به میلیارد ریال	۷۶۴	۶/۶۲۶	۹۵/۳۵۶	۳۸/۱۴۵	۴۴/۷۳۴	۵۴/۰۴۳	۵۳/۰۸۲	۱۵۳/۴۵۰	۹/۱۹۳	۴۵۵/۳۹۴
	درصد از کل واگذاری‌ها	۰/۱	۰/۵	۶/۹	۲/۸	۳/۲	۳/۹	۳/۸	۱۱/۱	۰/۷	۳۲/۹
گروه ۲ ماده ۲ قانون	ارزش فروش به میلیارد ریال		۱۸۷۶۳	۱۵۴/۵۸۱	۳۴/۱۱۱	۲۳۷/۲۶۴	۱/۳۹۳	۱۸۱/۵۷۵	۹۹/۰۳۴	۲۰۱/۶۴۱	۹۲۸/۳۶۲
	درصد از کل واگذاری‌ها		۱/۴	۱۱/۲	۲/۵	۱۷/۱	۰/۱	۱۳/۱	۷/۲	۱۴/۶	۶۷/۱
ارزش فروش به میلیارد ریال		۷۶۴	۲۵/۳۹۰	۲۴۹/۹۳۷	۷۲/۲۵۶	۲۸۱/۹۹۸	۵۵/۴۳۶	۲۳۴/۶۵۷	۲۵۲/۴۸۴	۲۱۰/۸۳۴	۱/۳۸۳/۷۵۶
درصد از کل واگذاری‌ها		۰/۱	۱/۸	۱۸/۱	۵/۲	۲۰/۴	۴/۰	۱۷/۰	۱۸/۲	۱۵/۲	۱۰۰/۰

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

نمودار ۷. ارزش سهام واگذار شده طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۴) به تفکیک طبقه‌بندی قانون سیاست‌های اصل ۴۴ قانون اساسی

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

نکته دیگر، تحقق اهـداف درآمـدی حاصـل از واگـذاری طـی سـال‌هـای (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۰) می‌باشد. جدول و نمودار (۸) اهداف و عملکرد درآمـدی حاصـل از واگـذاری‌هـا را نـشان مـی‌دهـد. بررسی مقایسه‌ای درصد تحقق درآمد پیش‌بینی شـده در قـوانین بودجـه سـنواتی در مقایـسه بـا ارزش واریزی به خزانه طی سال‌های (۱۳۹۲/۴/۱۸-۱۳۸۰) نشان می‌دهد که درصد تحقـق اهـداف درآمـدی نسبتاً در طول دوره مذکور از روند صعودی برخوردار بوده است. بـه‌ویـژه در ۴ سـال پایـانی ایـن دوره یعنی سال‌های (۱۳۹۲-۱۳۸۹) تحقق اهداف درآمدی به بالای ۸۰ درصد و بـه‌ویـژه در سـال ۱۳۹۰ بـه بیش از ۱۰۰ درصد رسیده است. در سه ماهه اول سال جاری نیز واریزی‌ها به حـساب درآمـد عمـومی خزانه ۴۲/۵۱۰ میلیارد ریال بوده است که با توجه به هدف ۶۲/۰۰۰ میلیاردی قانون بودجـه سـال ۱۳۹۲ میزان تحقق هدف تعیین شده با توجه به تکلیف درآمدی تا تاریخ ۱۳۹۲/۰۴/۱۸، ۲۷۴ درصد می‌باشد.

جدول ۸. تحقق اهداف درآمدی حاصل از واگذاری‌ها

(میلیارد ریال)

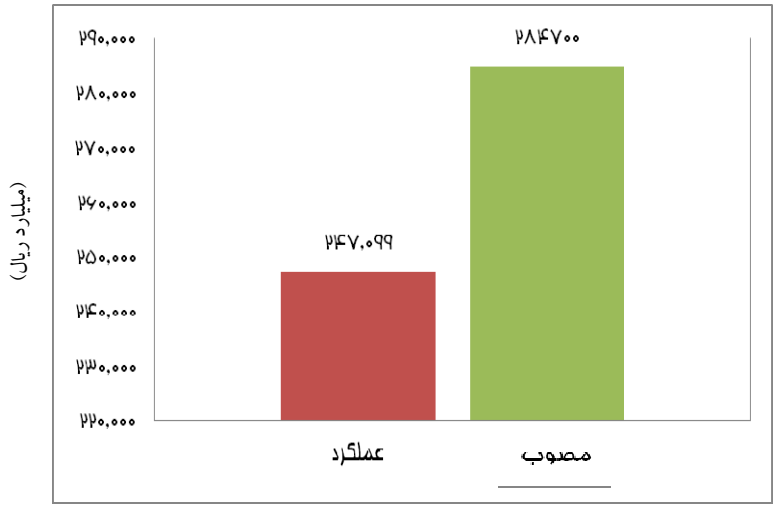
عنوان		۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	جمع کل
تحقق اهداف درآمدهای حاصل از واگذاری	مصوب	۱/۲۰۰	۶/۰۰۰	۷/۰۰۰	۱۱/۰۰۰	۵/۰۰۰	۷/۴۰۰	۳۰/۰۰۰	۳۰/۰۰۰	۳۲/۱۰۰	۴۵/۰۰۰	۴۵/۰۰۰	۶۵/۰۰۰	۶۲/۰۰۰	۲۸۴/۷۰۰
	عملکرد	۹۴	۱/۰۱۳	۲/۴۷۱	۲/۸۱۳	۱/۵۳۷	۱/۶۳۶	۶/۲۸۸	۱۵/۰۱۵	۱۹/۴۹۶	۳۸/۰۹۵	۵۳/۵۹۶	۶۲/۶۲۴	۴۲/۵۱۰	۲۴۷/۰۹۹
	درصد	۸	۱۷	۳۵	۲۶	۳۱	۲۲	۲۱	۵۰	۶۱	۸۵	۱۱۹	۹۶	۲۷۴	۸۶

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

همچنین، با توجه به جدول (۸) درمجموع می‌توان گفت از میزان ۲۸۴/۷۰۰ میلیارد ریـال اهـداف درآمدی مصوب میزان ۲۴۷/۱۸۸ میلیارد ریال یعنی حدود ۸۶ درصـد از آن طـی دوره مـورد بررسـی محقق شده است. البته نکته بسیار مهم و اساسی که در این رابطه می‌بایست متـذکر شـد ایـن اسـت کـه هدف اصلی و اساسی در فرایند خصوصی‌سازی، افزایش کارایی و بهره‌وری شرکت‌های واگذار شده می‌باشد و اهداف درآمدی می‌بایست اهدافی جانبی باشد و هرگـز نبایـد موجـب گـردد کـه مـسئولین هدف اصلی را فراموش کنند. لازم به ذکر است بررسـی‌هـای صـورت‌پذیرفتـه در خـصوص ارزیـابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده نیز مؤید این نکتـه اسـت کـه خـصوصی‌سـازی در کـشور منجـر بـه افزایش شاخص‌های اقتصادی و بهره‌وری در شرکت‌های واگذار شده گردیده است؛ بـه گونـه‌ای کـه

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

در بررسی‌های انجام شده طی سال‌های (۱۳۹۰-۱۳۸۷) مشخص گردید بیش از ۷۴ درصد شرکت‌های واگذار شده طی سال‌های پس از واگذاری با افزایش شاخص‌های اقتصادی و بهره‌وری روبه‌رو بوده‌اند.

نمودار ۸. تحقق اهداف درآمدی حاصل از واگذاری

۵-۲. اقدامات صورت‌گرفته در راستای طرح توزیع سهام عدالت

۵-۲-۱. مقدمه

طرح توزیع سهام عدالت در راستای توسعه و گسترش مالکیت عمومی و به‌منظور تأمین عدالت اجتماعی و فقرزدایی در سال ۱۳۸۵ و براساس آیین‌نامه اجرایی توزیع سهام عدالت آغاز گردید و پس از آن به‌عنوان یکی از موضوعات اساسی و مورد توجه در مواد (۳۸-۳۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی به اجرا گذاشته شده است. در واقع، دولت در اجرای طرح یاد شده از یک سو بستر مناسبی برای ایجاد درآمد و ثروت برای اقشار ضعیف جامعه فراهم آورده و از سوی دیگر با واگذاری بنگاه‌های دولتی به بخش خصوصی گام مهمی در کوچک‌سازی دولت و کاهش هزینه‌های دولتی برداشته است. سازمان خصوصی‌سازی نیز که مسئولیت اجرای طرح مذکور را بر عهده داشته است اقدامات وسیع و گسترده‌ای را به‌منظور شناسایی مشمولان طرح، آماده‌سازی سهام قابل واگذاری، واگذاری سهام، انتقال سهام شرکت‌های مشمول واگذاری در قالب طرح مذکور به شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی جهت واگذاری و

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

انتقال سهام به مشمولین طرح، توزیع سود سهام، فراهم نمودن تمهیدات لازم برای پذیرش شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی در بورس، فراهم‌سازی بستر ورود به بورس اغلب شرکت‌های واگذار شده در قالب طرح مذکور، افزایش تعداد شرکت‌های موجود در سبد سهام عدالت، تشکیل کانون شرکت‌های سرمایه‌گذاری سهام عدالت و واریز سود شرکت‌های سرمایه‌پذیر موجود در پورتفوی سهام عدالت به حساب خزانه به‌عمل آورده است. در این بخش از گزارش مستندات قانونی اجرای طرح و اهداف مترتب بر آن و همچنین خلاصه اقدامات انجام یافته در خصوص طرح مذکور ارائه می‌گردد.

۵-۲-۲. مستندات قانونی اجرای طرح توزیع سهام عدالت

از آغاز فرایند طرح توزیع سهام عدالت تاکنون مجموعه مقررات، مصوبات و اقداماتی که به‌عنوان بستر حقوقی و عملیاتی اجرای طرح تلقی می‌گردند شامل موارد زیر می‌باشند:

- بند "ج" سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مبنی بر توسعه بخش‌های غیردولتی از طریق واگذاری فعالیت‌ها و بنگاه‌های دولتی
- نامه ریاست محترم جمهوری مبنی بر توزیع سهام عدالت در سال ۱۳۸۴ و موافقت مقام معظم رهبری
- ماده (۶) قانون برنامه چهارم توسعه که به دولت اجازه می‌دهد از تمام روش‌های امکان‌پذیر به‌منظور واگذاری استفاده شود.
- ماده (۱۴) قانون برنامه سوم توسعه که حسب ماده (۹) قانون برنامه چهارم تنفیذ گردیده بود.
- فصل ششم (مواد ۳۸-۳۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
- مصوبات هیأت وزیران
- مصوبات شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی
- مصوبات ستاد مرکزی توزیع سهام عدالت شامل ۴۱ مورد مصوبه

۵-۳-۳. اهداف اجرای طرح توزیع سهام عدالت

از جمله اهداف طرح توزیع سهام عدالت می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

- افزایش ثروت و ایجاد درآمد دائمی برای خانوارهای نیازمند با حفظ و تکریم شخصیت انسانی آنان

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

- تسریع در روند خصوصی‌سازی از طریق واگذاری گسترده سهام شرکت‌های دولتی
- گسترش بازار سرمایه و ارتقاء فرهنگ سهامداری
- استفاده ازروش‌های سالمتر و شفافتر جهت واگذاری سهام شرکت‌ها
- متکی به خود نمودن خانوارهای نیازمند وکاهش تعهدات مستقیم دولت و نهادهای حمایتی
- کاهش اندازه بخش دولتی و انتقال تصدی‌ها به عموم مردم
- گسترش سهم بخش تعاون دراقتصاد کشور

۵-۲-٤. شناسایی مشمولین سهام عدالت

با توجه به تبصره "۳" ماده (۳۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی موضوع تکلیف وزارت امور اقتصادی و دارایی برای شناسایی افراد مشمول طرح توزیع سهام عدالت با ساز و کارهای علمی و دقیق با همکاری وزارت رفاه و تأمین اجتماعی و فراهم آوردن شرایط واگذاری سهام به مشمولان و با عنایت به ابلاغ دستورالعمل مربوطه در سال ۱۳۸۹ توسط وزیر امور اقتصادی و دارایی برای تسهیل در اجرای حکم این تبصره و به‌منظور شناسایی اقشاری که تاکنون مشمول طرح توزیع سهام عدالت نبوده‌اند در حال حاضر فرایند شناسایی ۶ دهک پایین درآمدی جامعه به اتمام رسیده و در ۱۸ مرحله و به‌منظور شناسایی ۴۵/۶۰۷/۷۷۰ نفر از مشمولان سهام عدالت مورد اجرا قرار گرفته و برای این تعداد دعوتنامه صادر و توزیع شده است. از تعداد مذکور ۴۲/۰۱۹/۱۱۴ نفر ثبت‌نام شده‌اند و ۴۰/۷۰۱/۶۳۴ نفر سهامدار قطعی شده‌اند. جدول و نمودار (۹) آخرین وضعیت ثبت‌نام مشمولین سهام عدالت را به نمایش گذارده است.

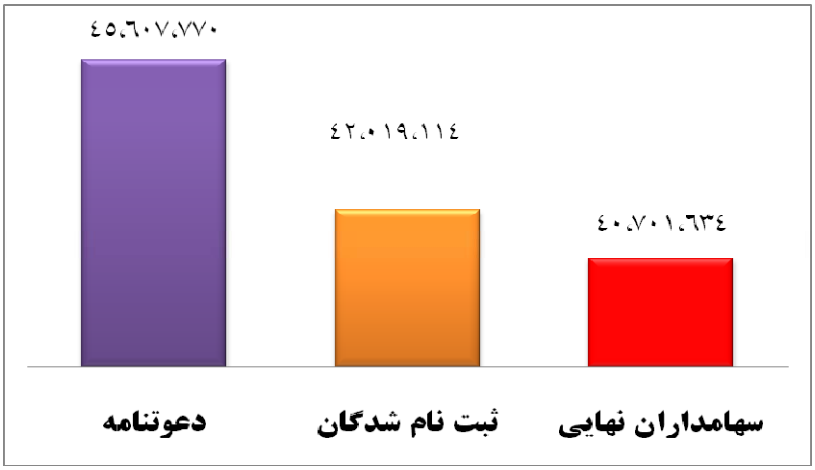
[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۹. وضعیت ثبت‌نام مشمولین تا تاریخ ۱۳۹۲/۰۴/۱۸

مرحله اقدام	بخش	سال اقدام	مشمولان	تعداد ثبت‌نام شده
اول	اول	۱۳۸۵	مشمولان طرح شهیدرجایی، مددجویان کمیته امداد و	۴/۵۲۹/۴۶۳
	تکمیلی	۱۳۸۷	بهزیستی، رزمندگان فاقد شغل	۳/۰۹۶/۹۶۴
دوم	اول	۱۳۸۶	روستاییان و عشایر فاقد شغل و کم درآمد	۵/۵۴۹/۱۰۶
	تکمیلی	۱۳۸۷	کلیه روستاییان و عشایر	۱۱/۲۱۶/۵۳۳
سوم	اول	۱۳۸۶	شاغلین دستگاه‌های اجرایی، بازنشستگان کشوری، لشگری،	۱۲/۳۳۶/۶۴۷
	تکمیلی	(۱۳۸۷-۱۳۸۸)	تأمین اجتماعی و کارکنان شاغل شهرداری‌ها	۱/۳۶۷/۵۲۴
چهارم	-	۱۳۸۷	ایثارگران: والدین، فرزندان و همسر شهید، جانبازان و آزادگان	۱/۲۷۱/۲۲۰
سایر گروه‌ها		۱۳۸۷	زنان کارگر سرپرست خانوار (مشمول قانون کار)	۶/۶۸۹
		۱۳۸۷	خدام مساجد، حسینیه‌ها و امامزاده‌ها	۳۰/۶۹۷
		۱۳۸۷	طلاب حوزه‌های علمیه سراسر کشور	۱۷۴/۷۲۵
		۱۳۸۷	بیماران خاص (هموفیلی، ام اس، تالاسمی و دیالیزی)	۱۱/۵۷۴
		۱۳۸۷	کارکنان ستادهای نماز جمعه	۷/۱۰۸
		۱۳۸۷	خبرنگاران	۸/۱۹۸
گروه‌های عمومی		(۱۳۸۷-۱۳۸۹)	کارکنان نهادهای دست‌اندرکار امرشناسایی و واگذاری سهام عدالت	۲/۳۲۱/۶۳۳
		(۱۳۸۸-۱۳۹۰)	قالیبافان	
		(۱۳۸۸-۱۳۹۰)	فعالان قرآنی	
		(۱۳۸۸-۱۳۹۰)	مددجویان تحت پوشش مراکز مراقبت از زندانیان آزادشده	
		(۱۳۸۸-۱۳۹۰)	زنان سرپرست خانوار بی‌بضاعت	
		(۱۳۸۸-۱۳۹۰)	مددجویان و کارکنان مؤسسات خیریه	
		(۱۳۸۸-۱۳۹۰)	تاکسیرانان و اتوبوس‌رانان شهری	
		(۱۳۸۸-۱۳۹۰)	افرادکم درآمدی که در مراحل قبلی مشمول نشده‌اند از جمله خوداظهاران و درخواست‌های مردمی	
			جمع کل	۴۲/۰۱۹/۱۴۴

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

نمودار ۹. آخرین وضعیت مشمولین سهام عدالت

۵-۲-۵. واگذاری سهام عدالت به کارگران فصلی و ساختمانی

جدول (۹) شامل شناسایی و ثبت‌نام مشمولین مراحل اول تا ۱۸ می‌شود و دربرگیرنده کارگران فصلی و ساختمانی که مشمول مرحله ۱۹ طرح توزیع سهام عدالت هستند، نمی‌باشد. در این بخش اقدامات صورت گرفته جهت اعطای سهام عدالت به افراد مذکور ارائه گردیده است.

آغاز شناسایی و ثبت‌نام کارگران فصلی و ساختمانی با مسئولیت وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در سال ۱۳۸۹ آغاز گردید. پس از بررسی و پالایش آمار و اطلاعات دریافتی از وزارت مذکور در نهایت تعداد ۲/۳۰۰/۰۰۰ خانوار تأیید و واجد شرایط دریافت سهام عدالت شناخته شد. بنابراین توزیع این سهام در آخرین مرحله (۱۹) بین کارگران فصلی و ساختمانی با ارسال ۲/۳۰۰/۰۰۰ فرم اولیه جمع‌آوری اطلاعات خانوار سهام عدالت تا دهه فجر سال ۱۳۹۱ دریافت۱/۵۴۳/۵۸۳ فرم تکمیل شده از ۲۷ استان و صدور و ارسال ۴۶۰/۰۰۰ دعوتنامه بین ۹ استان (تاکنون) در حال انجام می‌باشد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

نمودار ۱۰. وضعیت ظرفیت مورد نیاز جهت اعطای سهام عدالت به کارگران فصلی و ساختمانی

۵-۲-٦. شرکت‌های واگذار شده در راستای طرح توزیع سهام عدالت

سهام تخصیص داده شده دولت در قالب طرح توزیع سهام عدالت از بین شرکت‌های سودده دولتی انتخاب شده است و انتخاب سبد سهام بر اساس مدل‌های علمی روز و تئوری‌های جدید تشکیل پرتفوی سهام در بازارهای سرمایه صورت گرفته است. به طوری‌که تاکنون درصدی از سهام ۶۲ شرکت فعال در ۸ صنعت مهم و راهبردی کشور به طرح توزیع سهام عدالت به ارزشی معادل ۴۴۴/۷۸۸ میلیارد ریال و به‌منظور بهرمندی حدود ۴۵ میلیون نفر از مشمولان سهام عدالت اختصاص داده شده است که از تعداد شرکت‌های یاد شده ارزش ۴۷ شرکت قطعی شده و ۱۵ شرکت برآوردی و در حال قطعی شدن می‌باشد. خلاصه آخرین وضعیت پرتفوی کامل سهام عدالت به شرح جدول (۱۰) می‌باشد:

جدول ۱۰. آخرین وضعیت پرتفوی سبد سهام عدالت

وضعیت	تعداد شرکت	ارزش (میلیارد ریال)
قطعی شده	۴۷	۲۶۵/۷۵۰
برآوردی	۱۵	۱۷۹/۰۳۸
جمع	۶۲	۴۴۴/۷۸۸

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

همچنین فهرست ۶۲ شرکت سبد سهام عدالت به شرح جدول (۱۱) است:

جدول ۱۱. فهرست شرکت‌های واگذار شده در قالب طرح توزیع سهام عدالت

نام شرکت	درصد واگذاری	تعداد سهام تخصیص یافته
آلومینیوم ایران- ایرالکو	۳۰	۴۹/۵۰۰/۰۰۰
ایران خودرو	۱	۶۳/۰۰۰/۰۰۰
بانک تجارت	۴۰	۴/۱۷۴/۹۵۳/۶۰۰
بانک صادرات ایران	۴۰	۶/۷۲۱/۲۰۰/۰۰۰
بانک ملت	۳۰	۳/۹۳۰/۰۰۰/۰۰۰
پارس سوییچ	۴۶	۶۵/۹۷۷/۱۲۸
پالایش نفت بندر عباس	۴۰	۵/۵۲۰/۰۰۰/۰۰۰
پالایش نفت تهران	۹۰	۵۵/۰۹۸/۰۰۰
پالایش نفت شیراز	۴۰	۴۱۱/۰۱۹/۴۴۰
پالایش نفت اصفهان	۴۰	۱/۶۶۴/۹۰۳/۲۴۰
پالایش نفت تبریز	۴۰	۷۷۶/۸۴۲/۲۰۰
پتروشیمی مارون	۳۰	۱/۲۰۰/۰۰۰/۰۰۰
پست بانک	۲۵	۱۴۰/۲۸۵/۷۵۰
چادرملو	۲۱	۴۱۴/۱۰۰/۰۰۰
حمل و نقل پتروشیمی	۲۹	۲/۳۲۰/۰۰۰
سایپا	۱	۸۹/۶۱۵/۱۱۲
سرمایه‌گذاری توسعه صنعتی ایران	۲۳	۱۷۶/۳۶۰/۳۸۵
سرمایه گذاری رنا	۵	۷۲/۰۰۰/۰۰۰
سیمان داراب	۵۰	۱۲۴/۸۰۳/۰۰۰
سیمان دشتستان	۳۴	۱۰۱/۹۹۹/۹۸۰
فولاد آلیاژی ایران	۳۹	۴۳۰/۶۰۰/۱۴۷
فولاد خوزستان	۳۰	۶۵۷/۶۰۰/۰۰۰
فولاد مبارکه اصفهان	۳۰	۴/۷۷۰/۲۷۳/۰۶۷
کارخانجات مخابراتی ایران	۳۵	۲۱/۴۹۰/۰۰۰

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

ادامه جدول ۱۱.

کشتیرانی جمهوری اسلامی ایران	۲۴	۱/۹۲۰/۰۰۰/۰۰۰
گل گهر	۱۱	۹۵/۹۲۰/۰۰۰
مخابرات ایران	۲۰	۹/۱۷۴/۷۳۱/۱۳۰
مدیریت پروژه‌های نیروگاهی ایران- مپنا	۲۶	۲/۰۳۲/۸۴۱/۲۰۷
ملی صنایع مس ایران	۳۷	۲/۱۳۸/۰۹۶/۶۰۴
نیرو ترانس	۳۱	۴۱/۴۴۵/۰۰۰
بیمه دانا	۵۵	۵۸/۰۱۱/۲۵۰
پالایش نفت کرمانشاه	۴۰	۵۳/۹۵۱/۴۴۰
پالایش نفت لاوان	۴۰	۴۵۷/۳۶۸/۶۴۰
پایانه های صادراتی مواد نفتی	۴۰	۴/۸۸۷/۴۸۰
پتروشیمی ارومیه	۳۰	۱۲/۳۰۰/۰۰۰
پتروشیمی بندر امام	۳۰	۳/۹۳۰/۹۰۰/۰۰۰
پتروشیمی بوعلی سینا	۳۰	۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰
پتروشیمی بیستون	۳۰	۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰
پتروشیمی تبریز	۱۰	۴۹۸/۲۰۰/۰۰۰
پتروشیمی خوزستان	۳۰	۱۰۸/۰۰۰/۰۰۰
پتروشیمی شهید تندگویان	۱۰	۵۰۰/۰۰۰/۰۰۰
پتروشیمی فجر	۳۰	۷۵۰/۰۰۰/۰۰۰
پتروشیمی جم	۱۵	۷۲۰/۰۰۰/۰۰۰
هواپیمایی جمهوری اسلامی ایران	۴۰	۱/۵۶۲/۸۷۴/۰۰۰
توزیع گاز استانی	۴۰	۰
تولید برق شیروان	۹۵	۱/۰۸۶/۲۵۰/۵۲۰
دخانیات ایران	۴۰	۷۸۰/۰۰۰
ساختمان سد و تأسیسات آبیاری سابیر	۴۹	۲۸۵/۹۶۹/۶۴۰
سرمایه‌گذاری صنایع آب و برق صبا	۵۰	۱/۷۴۹/۶۵۰/۰۰۰

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

ادامه جدول ۱۱.

شهر صنعتی البرز	۲۳	۸/۵۷۹
شهر صنعتی رشت	۲۹	۱۸۵/۲۵۰
شهر صنعتی کاوه	۲۱	۲۱/۳۷۵
غله و خدمات بازرگانی منطقه۱	۹۵	۷/۷۲۲/۹۷۴
غله و خدمات بازرگانی منطقه۲	۹۵	۲/۳۸۴/۷۳۳
غله و خدمات بازرگانی منطقه۳	۹۵	۲/۰۳۸
غله و خدمات بازرگانی منطقه۴	۹۵	۴۳۲/۷۲۵
غله و خدمات بازرگانی منطقه۵	۹۵	۲۱۹/۸۹۱
مشانیر	۴۲	۵۰/۴۴۶
مگا موتور	۷	۱۳۵/۷۱۴/۲۹۰
ملی حفاری ایران	۳۰	۱۳/۸۲۲/۵۶۱
ملی پخش فرآورده‌های نفتی	۴۰	۱۲/۸۲۴/۰۰۰
ملی صنایع پتروشیمی (هلدینگ خلیج‌فارس)	۴۰	۹/۹۱۵/۴۴۵/۵۷۶

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

۵-۲-۷. توزیع سود سهام عدالت

فرایند توزیع سود سهام فرایندی پیچیده و زمان‌بر بوده است که پس از شناسایی مشمولان طرح بر اساس انطباق تعداد مشمولان ثبت‌نام شده و تعداد مشمولان ابلاغ شده در تمام استان‌های کشور قابلیت انجام یافت. لازم به توضیح است تا پایان سال ۱۳۸۹ تنها سود سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ سهام عدالت بین مشمولان توزیع شده است و سود سالهای بعد به‌دلیل واریز سود به حساب خزانه دولت بابت اقساط تعیین شده بین هیچ‌یک از مشمولان مراحل مختلف طرح توزیع نشده است. در این راستا نحوه پرداخت سود سهام عدالت به مشمولان طرح توزیع سهام عدالت در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ از نظر تعداد افراد برخوردار و مبلغ قابل پرداخت به شرح جدول (۱۲) می‌باشد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۱۲. نحوه پرداخت سود سهام عدالت به مشمولان طرح توزیع سهام عدالت در سال‌های ۱۳۸۵ و ۱۳۸۶ از لحاظ تعداد افراد برخوردار و مبلغ قابل پرداخت

(میلیارد ریال)

سال عملکرد	مرحله اقدام و جامعه هدف		تعداد مشمولین (نفر)	مبلغ قابل پرداخت
۱۳۸۵	مرحله اول (مددجویان نهادهای حمایتی) و مرحله دوم (روستاییان و عشایر)		–	۱/۷۳۹
	مرحله اول (مددجویان نهادهای حمایتی)		۴/۵۲۹/۴۶۳	۳/۴۷۷
	مرحله دوم (روستاییان و عشایر)		۵/۴۸۳/۲۵۰	۴/۱۵۲
۱۳۸۶	فرهنگیان		۳/۲۴۷/۴۷۲	۱/۲۷۵
	مرحله سوم (کارکنان شاغل وبازنشسته دولت)	بازنشستگان نیروهای مسلح	۸۴۴/۹۲۷	۴۴۸
		بازنشستگان کشوری و تامین اجتماعی	۳/۲۱۶/۹۹۲	۱/۲۶۶
		کارکنان شاغل دستگاههای اجرایی	۲/۰۳۲/۳۳۸	۷۹۳
		کارکنان شاغل نیروهای مسلح	۱/۲۴۱/۷۴۸	۴۸۶
		جمع	۲۰/۵۹۶/۱۹۰	۱۳/۶۳۵

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

لازم به ذکر است درخصوص نحوه دریافت مطالبات دولت بابت اقساط سهام عدالت به موجب ماده (۶) آیین‌نامه اجرایی توزیع سهام عدالت مطالبات مذکور می‌بایست از محل سود سالانه شرکت‌های واگذار شده تسویه شود. همچنین، مطابق تبصره (۱) ماده (۱۰۰) قانون برنامه پنجم توسعه پرداخت هرگونه سود سهام عدالت تا سقف اقساط سررسید شده ممنوع است. براین اساس و به‌منظور بازپرداخت مطالبات دولت بابت اقساط سهام واگذار شده، سود سهام عدالت مربوط به سال‌های مالی ۱۳۸۷ و پس از آن بین مشمولان سهام عدالت توزیع نشده است و تا زمان تسویه کامل مطالبات دولت و تا سقف اقساط سررسید شده سود سهام عدالت بابت مطالبات دولت به حساب خزانه واریز می‌گردد و سودی بین دارندگان سهام عدالت توزیع نخواهد شد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۱۳. وضعیت سود سهام عدالت از سال ۱۳۸۵ تاکنون

(میلیارد ریال)

عملکرد سال مالی	منابع				مصارف					
	میزان سود مصوب مجامع عمومی شرکت‌ها	سود دریافتی از شرکت‌ها	میزان افزایش سرمایه شرکت‌ها	مانده طلب سود از شرکت‌ها	پرداختی به سازمان خصوصی‌سازی	واریزی به شرکت‌های سرمایه گذاری استانی و تعاونی‌های شهرستانی	مبالغ واریزی به خزانه	پرداختی به مشمولین طرح	جمع مصارف	اقساط قابل پرداخت
۱۳۸۵	۳/۴۲۸	۳/۳۳۳	۸۰	۱۵	۰	۰	۰	۱/۷۳۹	۱/۷۳۹	۰
۱۳۸۶	۷۲۴/۱۶	۱۳/۷۰۹	۱/۰۴۹	۱/۹۶۵	۵۰	۴۸۴	۷۰۰	۱۱/۷۸۸	۱۳/۰۲۲	۱/۰۰۰
۱۳۸۷	۲۰/۱۵۱	۱۳/۸۶۲	۵۰۲	۵/۷۸۶	۵۰	۲۱۳	۳۰۰	۳۱۳	۸۷۶	۲/۰۰۰
۱۳۸۸	۱۵/۴۲۷	۹/۷۱۷	۵/۰۳۷	۶۷۴	۰	۱۶۶	۳/۰۱۱	۰	۳/۱۷۷	۱۱/۵۱۲
۱۳۸۹	۱۸/۶۵۷	۱۲/۳۹۴	۴/۱۳۵	۲/۱۲۸	۷/۵	۳۷۳	۴/۴۱۹	۰	۴/۸۰۰	۲۷/۴۹۳
۱۳۹۰	۲۳/۵۰۷	۱۵/۸۷۰	۳۰۳	۷/۳۳۳	۰	۴۰۹	۱۶/۳۷۳	۰	۱۶/۷۸۲	۲۷/۴۹۳
۱۳۹۱	۱۹/۹۰۵	۱/۱۹۹	۰	۱۸/۷۰۶	۰	۴۰۰	۲۴/۴۷۴	۰	۲۴/۸۷۴	۲۷/۴۹۳
۱۳۹۲	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۷/۷۷۶	۰	۷/۷۷۶	۰
جمع	۱۱۷/۷۹۸	۷۰/۰۸۴	۱۱/۱۰۵	۳۶/۶۰۹	۱۰۷/۵	۲/۰۴۵	۵۷/۰۵۳	۱۳/۸۴۰	*۷۳/۰۴۶	۹۶/۹۹۰

* باتوجه به سپرده‌گذاری بخشی از سود دریافتی از شرکت ها در بانک ها، طی فاصله زمانی دریافت این سود ها و توزیع آن میان مشمولان، سود ناشی از سپرده گذاری دریافت و به عنوان اقساط واگذاری به حساب خزانه واریز شده است. این امر باعث بیشتر شدن میزان مصارف نسبت به منابع شده است.

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

۵-۲-۸. آزادسازی سهام عدالت

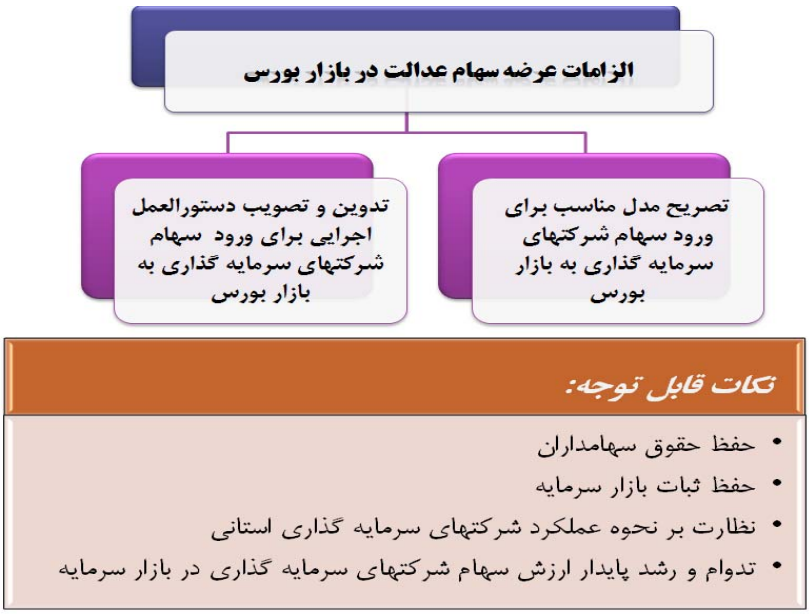
سازمان خصوصی‌سازی باتوجه به مفاد قانون نحوه‌ی اجرای ماده (۳۵) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی مصوب ۱۳۸۹/۰۵/۳۱مجلس شورای اسلامی در طراحی مدل و تدوین دستورالعمل لازم برای آزادسازی سهام (بخشی که اقساط آن پرداخت شده است) و ورود شرکت‌های سرمایه گذاری استانی به فرابورس با دبیرخانه محترم شورای عالی اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی همکاری می‌نماید. در این راستا، پیش‌نویس دستورالعمل مربوطه تدوین شده و برای دبیرخانه یاد شده به‌منظور اقدام مقتضی و پیگیری لازم ارسال شده است.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

مراحل نهایی نمودن ورود شرکت های سرمایه گذاری استانی به فرابورس به شرح ذیل می‌باشد:

- اخذ مصوبه افزایش یک دهک (بندهای "الف" و "ب" ماده (۳۴) قانون اصل ۴۴)
- نهایی شدن تعداد مشمولین سهام عدالت (با احتساب کارگران فصلی و ساختمانی)
- نهایی شدن پرتفوی سهام عدالت
- تعیین تکلیف تخفیف دو دهک (بند "الف" ماده (۳۴) قانون اصل ۴۴)
- تخصیص نهایی پرتفوی به شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی
- افزایش سرمایه شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی از محل سلب حق تقدم به نفع مشمولین
- اخذ مصوبه هیأت محترم وزیران مبنی بر انتقال مطالبات به شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی
- پذیرش شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی درفرابورس
- آزادسازی بخشی از سهام و توثیق معادل مانده اقساط پرداخت نشده به نفع دولت (ماده ۳۷)
- کشف قیمت سهام عدالت در بازار فرابورس ایران

شایان ذکر است عرضه سهام عدالت در بازار بورس نیاز به تدوین الزاماتی دارد که به شرح نمودار (۱۱) خلاصه می‌گردد:

نمودار ۱۱. الزامات عرضه سهام عدالت در بازار بورس

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

٦. اهم موانع و مشکلات پیش‌روی برنامه خصوصی‌سازی در کشور

بدون شک اجرای برنامه خصوصی‌سازی در کشور ما همانند برنامه خصوصی‌سازی سایر کشورها با چالش‌ها و مشکلات خاصی روبرو بوده و هست. از جمله این مشکلات می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

٦-١. ساختار نامناسب شرکت‌های مشمول واگذاری

این مسئله بر هیچ‌کس پوشیده نیست که اغلب شرکت‌های دولتی دارای نیروی کار مازاد، تکنولوژی پایین و دارایی‌های مستهلک هستند و این امر لزوم انجام اصلاحات ساختاری برای آنها پیش از واگذاری را ضروری می‌سازد. در واقع، واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش‌های غیردولتی بدون انجام اصلاحات ساختاری لازم نمی‌تواند تضمین‌کننده موفقیت برنامه خصوصی‌سازی در کشور باشد. اصلاح ساختار شرکتها می‌تواند در ابعاد مالی، فنی، حقوقی، عملیاتی، مدیریتی و نیروی انسانی پس از اخذ مجوز هیأت واگذاری در چارچوب تصویب‌نامه ضوابط نحوه انجام اصلاح ساختار بنگاه‌ها صورت پذیرد، بنابراین یکی از مشکلات و چالش‌های اصلی برنامه خصوصی‌سازی در کشور عدم توجه به این مقوله و توجه و تأکید به برنامه زمانی و زمانبندی صورت گرفته در خصوص واگذاری شرکت‌ها و تحقق اهداف درآمدی است. به هر نحو ضروری است در کنار پرداختن به اهداف کمی در نظرگرفته شده در برنامه خصوصی‌سازی به مقوله اصلاح ساختار شرکت‌ها و آماده‌سازی آنها پیش از واگذاری توجه بیشتری گردد.

٦-٢. عدم هماهنگی لازم بین نهادها و دستگاه‌های ذیربط

یکی از مشکلات اساسی اجرای برنامه خصوصی‌سازی در کشور، عدم هماهنگی بین نهادها و دستگاه‌های ذیربط در اجرای این برنامه است. در واقع، هر چند با ابلاغیه مقام معظم رهبری پیرامون سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی و تصویب قانون اجرای سیاست‌های مذکور سعی گردید تا موضوع خصوصی‌سازی که پیش از آن به‌صورت پراکنده در قوانین موجود به آن پرداخته می‌شد به‌صورت فرایندی منسجم و یکپارچه با چارچوب و اهداف تعیین شده و با محوریت یک نهاد مشخص (سازمان خصوصی‌سازی) اجرایی گردد؛ اما متأسفانه پس اجرا،

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

هماهنگی و همراهی سایر نهادها و دستگاه‌های ذیربط در این حوزه آنچنان که انتظار می‌رود و ضرورت دارد صورت نمی‌پذیرد. شاید یکی از دلایل این مسئله جایگاه فعلی نه چندان مناسب سازمان خصوصی‌سازی باشد که سایر دستگاه‌ها خود را ملزم به هماهنگی و همراهی با این سازمان در بسیاری از موارد نمی‌دانند، بنابراین در این خصوص ضروری است سیاستگذاران و دست‌اندرکاران امر خصوصی‌سازی تدابیر لازم را به‌منظور هماهنگی و همراهی سایر نهادهای و دستگاه‌های ذی‌ربط با سازمان خصوصی‌سازی به‌منظور اجرای این برنامه اتخاذ نمایند.

٦-٣. محدودیت‌های مالی و مدیریتی بخش‌های غیردولتی

بر اساس تجارب جهانی در امر واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی توجه به هر دو طرف عرضه (واگذاری شرکت‌ها) و تقاضا (توانمندی بخش‌های غیردولتی) بسیار حائز اهمیت می‌باشد. مشکلات موجود در بخش تقاضای واگذاری‌ها منجر به بروز نارسایی‌های بسیاری در امر واگذاری‌ها شده است. یکی از این موارد، عدم تمایل و قدرت مالی (خرید) پایین بخش‌های خصوصی و تعاونی جهت خرید شرکت‌های عرضه شده به‌ویژه در موارد بزرگ بودن شرکت مشمول واگذاری می‌باشد. در این خصوص ضروری است ضمن توجه به منابع مالی داخلی موجود و هدایت آنها به سمت بازار سرمایه، استفاده مؤثر از نهادهای مالی و شرکت‌های تأمین سرمایه، تقویت و حمایت از تعاونی‌ها مسائلی از جمله ترغیب، تشویق و حمایت از سرمایه‌گذاران خارجی و همچنین بسترسازی جهت حضور فعال و گسترده کارآفرینان برای مشارکت در برنامه خصوصی‌سازی کشور مورد توجه و تأکید جدی قرار گیرد.

٦-٤. عدم وجود فضای کسب و کار مناسب در کشور

در کشور ما مشکلات مربوط به فضای کسب و کار در کنار عدم ثبات کافی اقتصادی و ریسک بالای سرمایه‌گذاری زمینه را برای حضور سرمایه‌گذاران (اعم از داخلی و خارجی) دشوار نموده است. در رتبه‌بندی‌های صورت‌گرفته توسط بانک جهانی برای کشورها از منظر فضای کسب و کار که شامل محورهایی از جمله سهولت شروع کسب و کار، سهولت اخذ مجوز، سهولت استخدام نیروی کار، سهولت ثبت دارایی‌ها، سهولت کسب اعتبار، حمایت از سرمایه‌گذاران، سهولت پرداخت مالیات، تجارت خارجی، اجرای قانون در نظام قضایی و

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

خاتمه بخشیدن به کسب و کار می‌باشد طی سال‌های (۲۰۱۲-۲۰۱۰) رتبه ایران بین ۱۸۳ کشور به‌ترتیب ۱۴۰ و ۱۴۴ (۴ پله تنزل در این دوره) بوده است که به هیچ نحو جایگاه مناسبی نیست. با عنایت به اینکه بهبود فضای کسب و کار وظیفه یک دستگاه یا نهاد خاص نمی‌باشد همت و تلاشی همه‌جانبه را هم در مقام سیاستگذاری توسط سیاستگذاران و هم در مقام اجرا توسط دستگاه‌های اجرایی می‌طلبد. در واقع موضوع فضای کسب و کار مرتبط با طرف تقاضا در اجرای برنامه خصوصی‌سازی است موضوعی که متأسفانه علیرغم توجه جدی به آن در بندهای "الف" و "ب" سیاست‌های کلی ابلاغی مقام معظم رهبری پیرامون اصل ۴۴ قانون اساسی در مقام اجرا چندان مورد توجه قرار نگرفته است.

۷. برنامه‌های پیش‌رو و اقدامات آتی سازمان خصوصی‌سازی

اهم برنامه‌ها و اقدامات پیش‌روی سازمان خصوصی‌سازی را می‌توان به‌صورت زیر خلاصه نمود:

۷-۱. واگذاری تمام شرکت‌های باقیمانده گروه یک و شرکت‌های گروه دو

در سال ۱۳۹۲ سازمان خصوصی‌سازی مانند سال‌های گذشته واگذاری شرکت‌های باقیمانده گروه یک همچنین شرکت‌های مصوب مشمول واگذاری گروه دو را در برنامه خود دارد. در این راستا، اقدامات گسترده‌ای در خصوص آماده‌سازی، اصلاح ساختار، تعیین قیمت و روش واگذاری شرکت‌های مذکور را در دستورکار خود قرار خواهد داد. جدول (۱۴) تعداد و ارزش برآوردی شرکت‌ها و موارد قابل واگذاری طی سال‌های ۱۳۹۲ و ۱۳۹۳ را نشان می‌دهد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

جدول ۱۴. تعداد شرکت‌های باقیمانده و ارزش برآوردی آنها جهت واگذاری طی سال‌های آتی

(میلیارد ریال)

تعداد شرکت‌های مشمول واگذاری در سال ۱۳۹۲	گروه یک	تعداد	۱۵۱
		ارزش برآوردی	۲۳۶/۹۳۱
	گروه دو	تعداد	۱۶۶
		ارزش برآوردی	۳۷۰/۸۴۸
طرح‌های نیمه‌تمام متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی		ارزش برآوردی	۵۰/۰۰۰
معادن مرتبط با کانی‌های فلزی که دولت در آن سهم دارد		ارزش برآوردی	۲۸۰/۰۰۰
جمع سال ۱۳۹۲		ارزش برآوردی	۹۳۷/۷۷۹
سایر شرکت‌های باقیمانده مشمول واگذاری (سال ۱۳۹۳)		تعداد	۱۲۵
		ارزش برآوردی	۲۱۱/۰۰۰
جمع کل		تعداد	۴۴۲
		ارزش برآوردی	۱/۱۴۸/۷۷۹

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

بر اساس جدول فوق مقرر است طی سال جاری تعداد ۱۵۱ شرکت گروه یک به ارزش برآوردی ۲۳۶/۹۳۱ میلیارد ریال و تعداد ۱۶۶ شرکت گروه دو به ارزش برآوردی ۳۷۰/۸۴۸ میلیاد ریال به بخش‌های غیردولتی واگذار گردد. همچنین واگذاری تعداد ۱۲۵ شرکت باقیمانده به ارزش ۲۱۱/۰۰۰ میلیارد ریال به سال ۱۳۹۳ موکول شده است.

۷-۲. واگذاری طرح‌های نیمه‌تمام

یکی از بهترین راه‌ها برای ممانعت از غیراقتصادی شدن طرح‌های نیمه‌تمام، واگذاری اینگونه طرح‌ها و استفاده از ظرفیت‌های مدیریتی و سرمایه‌گذاری بخش غیردولتی در این خصوص است، چراکه بخش خصوصی برای اجرای پروژه‌ها سریعتر و اقتصادی‌تر عمل می‌نماید. نکته دیگری که در این زمینه مهم و اساسی است و در تسریع در به بهره‌برداری رسانیدن طرح‌های نیمه‌تمام کمک می‌کند این است که زمانی‌که طرح‌های نیمه‌تمام واگذار و خصوصی شوند می‌توانند از منابع صندوق توسعه ملی نیز برای تأمین مالی استفاده نمایند. با توجه به موارد

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

مذکور و با عنایت به بند "ح" ماده (۱۹) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی واگذاری طرح‌های نیمه‌تمام یکی از تکالیف قانونی در راستای واگذاری‌ها محسوب می‌گردد. لازم به ذکر است سازمان خصوصی‌سازی به‌منظور اجرایی نمودن این امر علاوه بر انجام اقدامات گسترده به‌منظور شناسایی و احصاء فهرست طرح‌های نیمه‌تمام ضوابط واگذاری طرح‌های نیمه‌تمام را با همکاری نمایندگان برخی از دستگاه‌ها و نهادهای ذیربط تهیه و به تصویب هیأت محترم واگذاری رسانده است. بر اساس جدول (۱۴) در سال جاری ارزشی معادل ۵۰/۰۰۰ میلیارد ریال از طرح‌های نیمه‌تمام متعلق به دولت و شرکت‌های دولتی قابل واگذاری به بخش‌های غیر دولتی است.

۷-۳. واگذاری معادن

به موجب مواد (۳) و (۱۴) قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل (۴۴) قانون اساسی حداکثر زمان خاتمه واگذاری‌ها برای موارد قابل واگذاری مشمول گروه‌های یک و دو به‌ترتیب پایان برنامه چهارم توسعه و پایان سال ۱۳۹۳ تعیین شده است؛ بنابراین معادن نیز که بر اساس آیین‌نامه اجرایی تشخیص، انطباق و طبقه‌بندی فعالیت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی با هر یک از سه گروه موضوع ماده (۲) قانون مذکور جزء این دو گروه تشخیص داده شده‌اند می‌بایست در این بازه زمانی واگذار گردند، بنابراین آماده‌سازی و واگذای معادن نیز به‌عنوان یکی از موضوعات مهم در دستورکار این سازمان قرار گرفته است. در این خصوص با عنایت به حساسیت و اهمیت واگذاری معادن در کشور و تفاوت‌های موجود بین این نوع واگذاری نسبت به سایر واگذاری‌ها چندین جلسه کارشناسی با حضور نمایندگان دستگاه‌ها و نهادهای ذیربط به‌منظور تهیه دستورالعمل مربوط به واگذاری معادن تشکیل شده است. امید است که با تهیه و تصویب دستورالعمل مذکور واگذاری معادن در کشور نیز عملیاتی گردد. لازم به ذکر است بر اساس جدول (۱۴) مقرر است که طی سال جاری ارزشی معادل ۲۸۰/۰۰۰ میلیارد ریال از معادن مرتبط با کانی‌های فلزی به بخش‌های غیر دولتی واگذار گردد.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

۷-٤. نظارت و بازرسی شرکت‌های واگذار شده

به موجب آیین‌نامه اجرایی نظام اقساطی واگذاری و نحوه دریافت بهای حقوق قابل واگذاری، موضوع جزء (۲) بند "الف" ماده ۴۰ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی نظارت مستمر بر اجرای دقیق تعهدات خریداران، محاسبه مبلغ سود فروش اقساطی، زمانبندی برنامه بازپرداخت اقساط و اعلام آزادسازی سهام پس از پرداخت اقساط توسط خریدار در فروش‌های اقساطی توسط سازمان خصوصی‌سازی انجام می‌یابد. به این منظور در سال ۱۳۹۱ مبلغ ۱۹/۱۴۱ میلیارد ریال از اقساط سررسید شده سال مذکور وصول شده است. علاوه بر مبلغ یادشده مبلغ ۸/۷۳۳ میلیارد ریال نیز مربوط به اقساط تهاتر شده و مبلغ ۶/۲۴۷ میلیارد ریال از اقساط معوق سال‌های قبل نیز در این سال وصول شده است.

همچنین به‌موجب دستورالعمل نحوه نظارت پس از واگذاری موضوع جزء (۴) بند "ب" ماده ۴۰ قانون مذکور سازمان خصوصی‌سازی در راستای اعمال تخفیفات و جرایم و به‌منظور نظارت مطلوب بر شرکت‌هایی که سهام آنها به‌صورت کنترلی یا مدیریتی واگذار می‌شوند مسئول پیگیری و نظارت برحسن اجرای قراردادهای فروش سهام می‌باشد. علاوه بر آن، پیگیری اجرای مفاد قراردادهای فروش سهام شرکت‌های واگذار شده، انجام بازرسی ویژه از شرکت‌های واگذار شده به‌صورت مدیریتی و کنترلی از طریق مؤسسات حسابرسی، اعلام اسامی بنگاه‌های مذکور به سازمان ثبت اسناد و املاک کشور و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌منظور نظارت بر فروش اموال یا دارایی‌های غیرجاری و همچنین اخذ تسهیلات توسط بنگاه‌های مذکور، صدور مجوز برای ثبت تغییرات مربوطه در اساسنامه، سرمایه و ثبت هرگونه دخل و تصرف در اموال شرکت‌های واگذار شده به‌صورت کنترلی و صدور مجوز اعطای تسهیلات به اینگونه شرکت‌ها از جمله وظایف سازمان در واگذاری‌ها است. در این راستا، در سال ۱۳۹۱ پس از دریافت (۱۱) درخواست از سوی شرکت‌های واگذار شده و انجام بررسی های لازم، (۷) مجوز اصلاح اساسنامه، (۱۵) مجوز تغییر سرمایه، (۱۲) مجوز فروش دارایی ثابت و (۱۰) مجوز اخذ تسهیلات و ضمانت‌نامه بانکی به نفع خریداران و گشایش اعتبار صادر شده است. همچنین، در سال گذشته اسامی بنگاه‌های واگذار شده در چهار نوبت به

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

سازمان ثبت اسناد و املاک و بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران به‌منظور نظارت بر فروش اموال یا دارایی‌های غیرجاری و همچنین اخذ تسهیلات توسط بانک‌ها اعلام شده است.

علاوه بر موارد مذکور سازمان خصوصی‌سازی در دو سال گذشته و طی سال جاری مطابق با جدول (۱۵) بازرسی ویژه از شرکت‌های واگذارشده را در دستورکارخود قرارداده است.

جدول ۱۵. آمار بازرسی شرکت‌های واگذارشده

دوره مورد بررسی	تعداد شرکت مورد نظارت	تعداد موسسات مجری برنامه نظارت	هزینه نظارت (میلیون ریال)	آخرین اقدام
سال ۱۳۹۰	۸۹ شرکت	۴۴ مؤسسه	۳۱۳۰	ارایه گزارش به هیأت واگذاری
سال ۱۳۹۱	۸۲ شرکت	۴۴ مؤسسه	۴۴۸۰	تهیه گزارش جهت ارایه به هیأت عامل
سال ۱۳۹۲	۶۹ شرکت	۳۰ مؤسسه	حدود ۶۵۰۰	در حال انعقاد قرارداد با بازرسین ویژه

مأخذ: گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.

همچنین به‌موجب دستورالعمل نحوه اعمال مشوق های مالی و غیرمالی موضوع تبصره (۱) ماده ۱۶ و دستورالعمل نحوه اخذ تعهدات، درج شروط و اعطای تخفیفات به خریداران سهام کنترلی شرکت‌های دولتی موضوع ماده ۲۵ قانون مذکور در صورتی‌که شرکت واگذار شده طی مدت حداکثر ۵ سال از زمان واگذاری حداکثر طی دو نوبت و پس از گذشت حداقل دو دوره مالی اقدام به سرمایه‌گذاری جدید در همان شرکت، ارتقاء کارایی و بهره‌وری، تداوم تولید و ارتقاء سطح آن، ارتقاء فناوری و افزایش یا تثبیت سطح اشتغال در بنگاه نماید می‌تواند از تخفیفات مندرج در دستورالعمل‌های مذکور استفاده نماید، بنابراین از یک سو سازمان خصوصی‌سازی به مدت ۵ سال پس از واگذاری بر عملیات مهم شرکت‌های مذکور نظارت می‌کند و از سوی دیگر به‌منظور تشویق سرمایه‌گذاران بخش خصوصی در اداره مطلوب شرکت‌های واگذار شده و تحقق اهداف خصوصی‌سازی این سازمان عملکرد خریداران شرکت‌های واگذار شده را در دوره پس از واگذاری مورد ارزیابی قرار داده و در صورت بهبود شاخص‌های عملکرد پیشنهاد تخفیف برای خریداران را جهت تأیید و تصویب به مراجع ذیربط ارائه می‌نماید.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

۷-۵. ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده به بخش‌های غیردولتی

بدون تردید تضمین‌کننده موفقیت برنامه خصوصی‌سازی و دستیابی به اهداف عالیه آن طراحی، تدوین و اجرای یک سیستم هدفمند و کامل نظارتی و ارزیابی عملکرد است تا با بهره‌گیری از این سیستم بتوان نقاط مثبت اجرای این برنامه را تقویت و عارضه‌ها و نکات منفی آن را به حداقل رساند. در واقع، ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده می‌تواند علاوه بر تبیین نقاط قوت و ضعف شرکت‌های مزبور منجر به ارائه پیشنهاداتی در خصوص بهبود فرایند اجرایی خصوصی‌سازی به‌منظور نیل به اهداف واقعی این برنامه و انجام اصلاحاتی در حوزه کلان اقتصادی گردد.

در راستای ارزیابی عملکرد، سازمان‌خصوصی‌سازی تاکنون در چهار نوبت اقدام به ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده به بخش‌های غیردولتی نموده است. این سازمان در سال جاری نیز با توجه به تجربیات موجود در زمینه اجرای مدل‌های قبلی طرح پژوهشی با عنوان آسیب‌شناسی خصوصی‌سازی در ایران و ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده را با همکاری مؤسسه توسعه و تحقیقات اقتصادی دانشکده اقتصاد دانشگاه تهران در دستورکار خود قرار دارد. انتظار بر آن است که با توجه به اهمیت و جایگاه موضوع ارزیابی عملکرد شرکت‌های واگذار شده در راستای نیل به اهداف واقعی خصوصی‌سازی، اجرای این مهم طی سال‌های آتی نیز در دستورکار سازمان خصوصی‌سازی قرار داشته باشد.

۷-۶. تکمیل فرایند طرح توزیع سهام عدالت

در سال جاری سازمان خصوصی‌سازی به‌منظور تکمیل فرایند طرح توزیع سهام عدالت، شناسایی سایر مشمولین باقیمانده طرح، پیگیری‌های لازم جهت دریافت اقساط معوق ناشی از واگذاری‌ها بابت این طرح و همچنین اقدامات لازم به‌منظور ورود شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی به بازار سرمایه و فراهم نمودن مقدمات آزادسازی سهام عدالت قابل واگذاری را در دستورکار خود قرار خواهد داد.

بدیهی است ورود شرکت‌های سرمایه‌گذاری استانی به بورس باعث می‌شود تا ضمن آشنایی آحاد مردم با بازار سرمایه، بنگاه‌های اقتصادی نیز به‌منظور افزایش ارزش سهام خود و کسب سود بیشتر نسبت به افزایش کیفیت و کمیت تولیدات خود تلاش نمایند. از این طریق

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]

خصوصی‌سازی که محور اصلی قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران است به اهداف خود یعنیتوسعه و گسترش مالکیت عمومی و تأمین عدالت اجتماعی نزدیکتر خواهد شد.

منابع

گزارشات عملکرد سازمان خصوصی‌سازی، سال‌های مختلف.
قوانین برنامه توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران، سال‌های مختلف.
قوانین بودجه سنواتی، سال‌های مختلف.

[Downloaded from qjfep.ir on 2026-11-28]